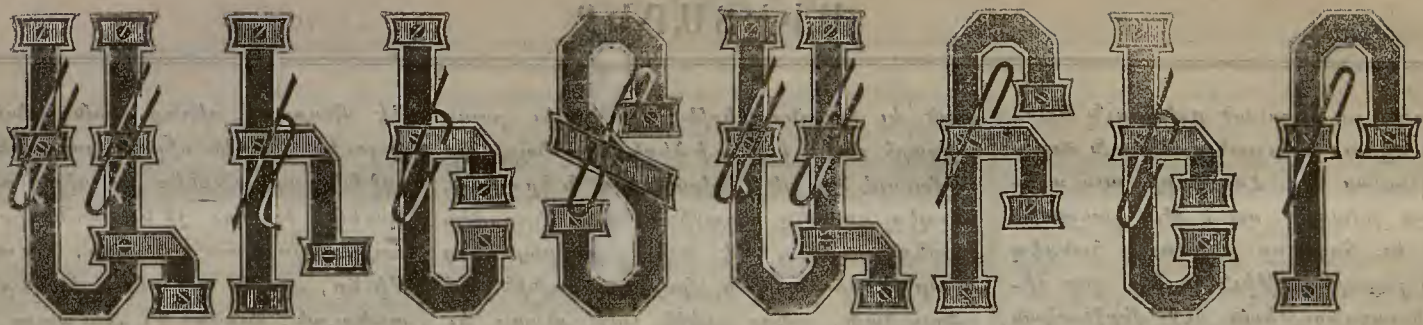

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐԾՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԱ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 24, 1898

ԹԻԻ 47

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գովութիւն եւ Աղաչանք	369
Խրատ	369
Մեղաց ճանաչում	369
Խորհրդածութիւններ Ա. Երրայեցիս	
Թղթին վրայ	369
Աշխարհի Միութիւնը	370
Անդրսիպերիական երկաթուղին	372
Սան Մարինո, Եւրոպայի Փոքրագոյն	
Անկախ Հանրապետութիւնը	372
Կապիկներու եւ փղերու Առնշակեց	
Մտածումները	373
Առանց թելի Հեռագրութիւն Նաւար-	
շաւի Մրցմանց Մէջ	373
Մաքուր Օդին Արժէքը	374
Նոր եւ Հին Եղիպտոս	374
Հանդէս Քաղաքական	375
Դրամական	376

ԱԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն հինգշաբթի օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայ՝ 3/4 մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախսը խմբագրութեան վրայ է: Մեկ քերթի գինն է 30 փարս:

Խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Տր. Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, իսկ բաժանորդագրութեան վերաբերեալներն՝ առ Տր. Զ. Ք. ԿՐԻՆ, Ամերիգան թան, Կպոլիս:

Ամերիկայի Միտինարաց Ընկերութեան Կողմանէ,
Զ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՈՒՍԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐԵՆ-ԽՐԱԳԻՐ

ԳՈՎՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՂԱԶՄԱՔ

Ինչպէս գոհութիւն կը մատուցուի պարգեւներու համար, նոյնպէս գովութիւն լծորդուելու է մեր աղաչանաց, պաշտամունքի ժամանակ: Լոկ խնդրելն աղօթք ընել չէ, ինչպէս մուրաշն ապրուստ չահիլ չէ: Աղօթքի տունները ողորմութեան տուններ են և ըլլալու են ամէն կոտորած և տառապեալ սրտի, բայց ըլլալու են միանգամայն գովութեան և փառատրութեան տաճարներ: Ուր Աստուծոյ շնորհքն առատորէն կը սպասուորէ, հոն մարդուն շնորհակալութիւնն ազատորէն բարձրանալու է: Լաւ է մեր բնակարաններուն պատերուն վրայ դնել “Աստուած օրհնէ մեր տունը” խնդրուածը, բայց մոռնալու չենք թէ այդ կ’ըսէ նաեւ, “Ով տուն, օրհնէ մեր Աստուածը:”

ԽՐԱՏ

Մարդուս մեծագոյն պէտքն այն չէ, ինչպէս ինք կը կարծէ, որ կարգ մը հարցումներու պատասխանն ունենայ, այսինչ տարակոյսները լուծուին կամ լսէ իմաս-

տունի մը դատողութիւնն՝ անոնց վրայ, ոչ: Անոր պէտքն է աւելի խոր և աւելի երկնային կեանք մը, որու չգոյութենէն սովորահըլլալու վիճակի մէջ է իր հոգին: Մեծ մարդոց ընկերակցութեան մէջ ո՛րչափ քիչանգամ կը զգանք մենք թէ անոնց կարծիքները կ’առնենք բաներու վրայ: Կեանքի փոխանակութիւն է որ կ’ընենք այդպիսի պարագաներու մէջ: Լոկ անոնց ներկայութիւնը աւելի բան կը լուծէ քան անոնց խօսքերը: Մեծ անձնաւորութեան մը, նոյն իսկ կենսունակ և ողջամիտ անձի մը, փառքը սա չէ որ ան կը պատասխանէ բոլոր մեր հարցումներուն, այլ սա է որ անոր ներկայութեան մէջ կը դադրինք մենք ուրիշ հարցում ունենալէ: Մեր տարակոյսները կը մեռնին մեր շըրթանց վրայ: Խառնակ աշխարհն անոր շնորհիւ ուղիղ և կարգաւոր կ’երեւի նորէն և մենք կ’ուզենք ներում խնդրել որ տարբեր կարծիք ունեցանք անոր վրայ: Խրատն երկրորդական է և անջատ, և կը կորսուի: Ներշնչումը անձնական է և մնալուն և Աստուծոյն: Խրատը կրնայ ձեւակերպել սովորութիւններ և կանոնաւոր, ուղիղ և խորագէտնկարագիր: Բայց միայն ներշնչումը կարող է կեանք և կենդանութիւն հաղորդել:

Խրատը որուն ամենէն աւելի կը կարօտի մարդս՝ Սուրբ Հոգին խրատն է միշտ: Աշխարհի թարմութիւնը և փառքը պահելու համար չկայ բան մը որ աւելի կարեւոր ըլլայ անոր քան պաշտպանել և քաջալերել ընկերութեան բոլոր խաւերուն մէջ ստուերի, խորհուրդի և առանձին հաղորդութեան տարրը: Ժամանակներ կան — և սորվելու ենք անոնց վստահիլ — երբ մարդուս կեանքը բոլորովին անդիտակցաբար կը յօրինէ խրատներ աւելի լաւ քան զանոնք զորս ուրիշ ուրիշ որ կարող է տալ: Ժամանակիս պէտքն են այնպիսի մարդիկ որոնք կարող են խրատ տալ իրենց, որոնք գիտեն թէ սխալներ պիտի դործեն հարկաւ, ցաւօք գիտեն թէ աշխարհի փորձառութեան հանդէպ անպատկառ պիտի թուին երբ ջանան աւելի նուիրական ընել զայն՝ նոր փորձառութիւններ

աւելցնելով. սակայն կը կարծեն թէ կան նկարներ որոնք ներքին կ’ընեն սխալները և թէ աշխարհիս խառնաշփոթութենէն Աստուծոյ ուղածին պէս կեանք մը և նկարագիր մը հանելն այդպիսի նկար հանել է:

ՄԵՂԱՑ ԶԱՆԱԶՈՒՄ

Ոչ մէկը թող խաղայ մեղքի հետ, Աստուծոյ համբերութեանն ապաւինելով, կամ կարծելով թէ մեղքն հոգ չէ, կամ թէ ներում կարելի է ստանալ ամէն պատեհութեամբ: Գեթսեմանիի տաղնապը, արեան կաթիլներու պէս թափուած քրտինքը, խաչը և շարչարանքը նոյնչափ կը ցուցնեն Աստուծոյ ատելութիւնը մեղաց դէմ որչափ անոր անսահման գուլթը մեղաւորներու վրայ: Եթէ կ’ուզենք անիւրական բաներէ և մեր խոնարհութեամբը պարծելու վտանգէն զգուշանալ, մեղաց ճանաչման հետ միայնելու ենք միշտ մեղաց յաղթելու յարատեւ և անդուլ ճիգ մը: Մեղաց համար լայն զգուշի և վտանգաւոր ցոյց մ’է, եթէ միանգամայն չմիանայ մեղքը մերժելու հաստատ որոշման մը հետ: Պօղոս առաքեալ բնաւ չմոռցաւ իր անցեալը: Կ’ըսէ, “Առաջուց հայհոյիչ էի ու հալածող և թշնամանող,” “Արժանի չեմ առաքեալ ըսուելու, ինչու որ Աստուծոյ եկեղեցին հալածեցի:” Բայց կըցաւ ըսել նաեւ, “Ես անոնց ամենէն աւելի աշխատեցայ:” Պէտք չունինք մոռնալու թէ մեղանչեցինք, եթէ միայն պատճառ ունինք հաւատալու թէ ներում ընդունած ենք:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՌԵՐԱՑՆՅՈՒՄ

Թղթին վրաս

[Խմբագրական]

Է. Հաւատք

«Առանց հաւատքի ունենար է Աստուծոյ հանդէպ ըլլալ. վասն զի ան որ Աստուծոյ կը մօտենայ, պէտք է որ հաւատայ թէ Աստուած կայ, եւ թէ վարձահատոյց կ’ըլլայ անոնց որ զինքը կը փնտռեն:» Եբր. ԺԱ. 6:

Առ Եբրայեցիս թղթին է գլուխն ամբողջովին հաւատքի վրայ կը խօսի: Կը սկսի հաւատքի սահմանով կամ բացատրութեամբ, եւ ապա կը յառաջանայ հաւատքի շատ մը օրինակներ տալ: Այդ օրինակներուն մէջտեղ կ’երեւի վերոյիշեալ համարը:

«Հաւատքը յուսացուած բաներուն հաստատութիւնը ու չեղեցած բաներուն ապացոյցն է» (համար 1)։ Հաւատքի այս սահմանին ճիշտ իմաստը սա է թէ հաւատքը չեղեցած եւ հոգեւոր բաներու հանդէպ ճշտիւ այն յարաբերութիւնն ունի, զոր գիտական հետազոտութեան մէջ վերջնական փորձը եւ ապացոյցը, տրամաբանական արդիւնքը կամ ստուգման ձեռնարկն ունին տեսանելի բաներու հանդէպ։ Հաւատքի օրինակներն անմիջապէս կը սկսին համար 2էն եւ համար 6ի մէջ կ'ընդհատուին վերեւ մէջ բերուած խօսքերով։ Առանց հաւատքի անհնար է Աստուծոյ հաճոյ ըլլալը։ Ուրիշ ինչ որ ունենանք, գիտական ողի, գիտութիւն, համբերութիւն, յարատեւութիւն, ճշմարտութեան հաւատարմութիւն, աղէկ։ Սակայն ասոնք Աստուծոյ հաճոյ կ'ըլլան այն ժամանակ միայն երբ հաւատք ալ ունենանք։ Հոս է ուրեմն այն բանալին որ միայն է կարող բանալ երկնային գանձատունը։

1. Մոռի հաւատք։ Հաւատալու եւք Աստուծոյ գոյութեան։ Շատ պարզ կը թուի այս, եւ մարդ կրնայ պատասխանել, «Եթէ այդ է ամէնը, ես աղէկ եմ»։ Սակայն այս հաւատքը բնաւ արժէք չունի, եթէ մեզի ուսուցողած կամ աւանդուած բանի մը չոր ընդունելութիւնն է։ Ըլլալու է այն հաւատք մը, որ իր շրջանակին կամ ոլորտին մէջ ստուգութիւն կը նշանակէ, ապա թէ ոչ չէք կրնար իրեւ հիմ գործածել զայն։ Արդ, վաղ քան զայն բարեկամին գոյութեան որ ձեր քով կը գտնուի մինչ կը կարդաք այս տողերը։ Կը տեսնէք զայն, կը լսէք անոր ձայնը։ Կրնաք անոր դպիլ ձեր ձեռքերով։ Բայց չէք կրնար գիտնալ տեսնել։ Ձէք կրնար անոր ձայնը լսել։ Ձէք կրնար անոր դպիլ։ Ֆիզիքական գիտութիւնը կը յայտարարէ թէ չենք կարող զիստուած գիտնալ։ Այդ յայտարարութիւնը տրամաբանական ալ է, քանզի անոր փորձերն անորոք են սոյն հետազոտութեան մէջ։ Սակայն պէտք է որ մենք մեր միտքերով համոզուինք Աստուծոյ գոյութեան, ապա թէ ոչ չենք կրնար պաշտել զայն։ Յայտնի է այս։ Լուսաբանները այս գիտութեան, այս ստուգութեան բնութիւնը, Կ'ըսէք ինծի թէ այսինչ վարդն անուշահոտ է։ Կ'ըսէք թէ գեղեցիկ է։ Ես կը տարակուսիմ խօսքիդ վրայ եւ հրաւէր կը կարդամ որ ապացուցանէք զայն։ Կ'ըսեմ թէ հոտ չունի եւ գեղեցիկ չէ բնաւ։ Արդ, կ'արգահատիք իմ վրաս իբրեւ տխմարի մը վրայ կամ կը զայրանաք նեղութիւն տալուս համար, եւ իրաւունք ունիք։ Դուք վարդին հոտին եւ գեղեցկութեան վրայ ձեր ծանօթութիւնը չէք ստանար տրամաբանական գործողութեամբ կամ ձեռնարկութեամբ։ Անմիջական ծանօթութիւն է այն եւ անտաբաւկուսելի կերպով ստոյգ։ Կրնաք առնել նոյն վարդը եւ վերլուծել, եւ այդ կերպով ուրիշ եւ կարեւոր ծանօթութիւն ստանալ անոր վրայ։ Բայց առաջուրն աւելի վստահ պիտի չըլլաք անոր անուշահոտութեան մասին, ոչ ալ աւելի ապահով անոր գեղեցկութեան մասին։

Ուրիշ օրինակ։ Վստահ էք թէ ձեր մայրը կը սիրէ ձեզ։ Անտարակոյս կ'ուզէք վստահ ըլլալ, բայց վստահ էք։ Կարող էք ապացուցանել։ Այո, այո։ Ինչ կ'ըսէ թէ կը սիրէ։ Ան իմ մայրս է, պարտքն է զիս սիրել։ Բաց աստի, շատ բան ըրած է ցուցնելու համար թէ կը սիրէ զիս։ Սակայն այսպիսի ապացուցում չըլլար։ Կ'ըլլայ։ Բայց օր մը, յուսախաբութիւն մը կրելէ ետեւ, երբ վստ-

աւած եւ հիւանդ կ'երթաք տուն եւ բոլոր աշխարհ մուտ կը թուի ձեզի, ձեր մայրը կը դիմաւորէ ձեզ սեմին վրայ։ Նորէն կը զգաք, ինչպէս զգացիք առաջին անգամ երբ ձեր կեանքն սկսաւ, թէ աշխարհի վրայ չկայ անոր աչքերուն նման, չկայ անոր ձայնին չափ անոյշ ձայն, անոր գրկին չափ քնքոյշ եւ սակայն ամուր ապուէն։ Ահա ունիք ձեր մօրն առ ձեզ սիրոյն հաղորդ։ Նուազ ստոյգ է այդ քան երկրաշարժութեան ապացոյցները։ Ձէք գիտեք զայդ նոյնչափ լաւ որ չափ գիտէք թէ երկու երկուք ալ չորս կ'ընէ։ Շատ բան չէք գիտեք ունէ գիտութեան մասին։ Ձեր ծանօթութեանն զուրս գտնուած բաներն անհամար են։ Բայց բան մը կայ որու վրայ վստահ էք, թէ եւ երկինք կործանի։ Եւ այդ բանն է ձեր մօրը սէրը։

Արդ, ճիշտ այդպէս է մեր գիտութիւնն Աստուծոյ վրայ։ Աստուած լեցուցած է օդը զոր կը շնչենք, ծածկած է երկիրը որու վրայ կը պտուտինք, խնած է երկինքը որ կամար կը ձեւացնէ մեր վերեւ, օժտած է նաեւ մեր հողիններուն կազմային բնութիւնը, իր ոչ միայն դոյութեան, այլ եւ իմաստութեան եւ սիրոյն վկայութիւններով, որ անաւոր են թուով, զանազանութեամբ եւ ազդուութեամբ։ Սորովի ուղղող բաց եւ անկեղծ միտքը իրովի հաւանութիւն կու տայ այդ վկայութիւններուն։

Համարը զոր մէջ բերինք յօդուածիս սկիզբը՝ Աստուծոյ ընդունելի ըլլալու իրեւ պայման կը պահանջէ ոչ միայն հաստատ համոզում Աստուծոյ գոյութեան մասին, այլ եւ վստահութիւն մը թէ Աստուած կը նկատէ մեր աղօթքը, կ'ընդունի մեր փառատրութիւնը եւ երկրպագութիւնը, կ'օգնէ մեզի մեր կարօտութեան պահուն։ Այս կ'ենթադրէ «Ինչպէս» մը թէ ինչ որ պէտք է մեզի մենք պիտի ընդունինք անոր ձեռքէն իր խոստման համեմատ, ոչ թէ ազատ յոյս մը, տարակուսելի սպասում մը, այլ լման եւ ուրախալի ակնկալութիւն մը, վստահութիւն մը որ ստուգութեան երկուորեակ եղբայրն է։

2. Մոռի հաւատք։ Ճիշտ հոս կը տեսնուի թէ զիստեւ զուտ եւ պարզ գործողութեան բնագաւառէն կ'ելլենք եւ կը մտնենք զգացման եւ սրտին բնագաւառը։ Արդարեւ ինչ որ մինչեւ ցարդ ներկայացուցինք հաւատքի «Ինչպէս»-ին է միայն։ Իմացական է, մոռի հաւատք է։ Այդ բան մըն է։ Աւելի լաւ բանի մը խաբէրի կ'ընծայէ։ Լաւ կեղեւ կամ պատեան է ուր պարփակուած է պատուական եւ անոյշ պտուղը։ Սակայն «Ինչպէս» կը հաւատայ մէկը արդարանալու։ Երբ գիտենք թէ Աստուած կայ եւ գիտենք թէ է սիրոյ եւ շնորհաց եւ անհուն զթոյ Աստուած, պատրաստ եւ կարող մեզի օգնելու մեր կարօտութեան պահուն, այն ատեն կը շարժի սիրտը։ Գիտութիւնը, երբ համոզուի, կը ծալէ իր ձեռքերը։ Բայց հաւատքը կ'երկնցնէ իր բազումները։ Երբ ամենէն աւելի կը շրջապատուիք ձեր մօր սիրոյն ապացոյցներով, կը նստիք եւ բան մը չէք ընել։ Անոր սէրէն չանիլ կը ջանաք թէ մանաւանդ սէր կը հատուցանէք սիրոյ փոխարէն եւ կը յայտնէք թէ կը հատուցանէք ունէ ծառայութեամբ։ Նմանապէս եթէ կարող էք աւետարաններու պատմութեան մէջ կարգալ Փրկչին առ մարդիկ սիրոյն զեղուն ապացոյցները եւ սիրով չզգածուի փոխադարձաբար, առանձնացէք մարդոյմէ եւ առանձին, լռութեան մէջ, կարգացէք կրկին եւ կրկին այդ սքանչելի պատմութիւնը, եւ նայեցէք

թէ միտքը եւ սիրտը միանգամայն չեն ուղղուիլ Փրկչին սիրոյն յորդ հեղեղով եւ զղջման արցունքներ ու սիրոյ անուշաբոյր խունկն իրարու չեն խառնուիլ Յիսուսի ոտքը։ Այս վստահութիւնը, այս ապաւինութիւնը, սրտին այս սէրը, խոնարհ զղջմամբ տածուած, հաւատք է։ Հաւատքը բան մը չէ եթէ կենսական չէ, եթէ չընկիր սրտէն, չիսեր կամքին եւ չվստիւր մարդոց հոգեւոր կեանքին մէջ։ Աղօթքը լոկ ժամասացական պաշտօն մը չէ։ Հոգեւոր գիտակցարար եւ անկեղծաբար զվստուած փնտռելն է, հոգեւոր որ կը փնտռէ ինչ որ իրեն պէտք է իրեւ Աստուածային պարգեւներ, վաղ ըլլալով, ոչ թէ երթաղորելով, կէս համոզուելով, այլ վստահ թէ ան կարող է եւ յօժար պարգեւել ինչ որ պէտք է մեզի, պարգեւել ինչ որ կը խնդրենք մենք կամ աւելի լաւ բան մը, պարգեւել հիմա կամ իր լաւագոյն ժամանակին։ Այս կը վերածէ աղօթքը բանաւոր գործողութեան մը։ Սապէս խորհիլ կու տայ ինծի։ Աստուած, անհուն էակը, որ միշտ կայ եւ պիտի կենայ, իմ Ստեղծիչս, իմ նաեւ Հայրս, զիտէ ամէն բան, ունի ամէն կարողութիւն եւ անսահման սէր, մինչ ես եմ տկար, տղէտ ու մեղսալից արարած մը, կարօտ Աստուծոյ, անոր օգնութեան, ներման, լոյսին եւ առաջնորդութեան, կարօտ միջնորդութեան իմ արտմութեանս մէջ։ Գիտեմ թէ քչ է ան եւ հոս է, քանզի ամէն տեղ է։ Կը հաւատամ թէ պիտի օրհնէ զիս եւ ինծի օգնէ, վստահ եմ։ Կու գամ անոր, կը խոնարհիմ անոր առջեւ, կ'երկրպագեմ անոր, կու տամ կամքս ու կեանքս անոր, կը հաւատամ անոր խոստման խօսքին, կը փափաքիմ անոր ծառայ դրուիլ։ Այս է հաւատք։ Այս է Աստուծոյ մօտենալու բաց դուռը եւ չկայ ուրիշ դուռ։

Ո՛րքան կարճ եւ պարզ է մեր հաւատոյ խոստովանութիւնը։

Կը հաւատամ թէ կայ Աստուած։

Կը հաւատամ թէ կը լսէ աղօթքս։

Կը ճանչնայ զիս կատարելապէս։

Կարող է օգնել ինծի։

Խոստացած է օգնել ինծի։

Կը վստահիմ անոր խոստման։

Կը հաւատամ անոր սիրոյն։

Մեղաւոր եմ ես։

Յիսուս, Որդի Աստուծոյ, Որդի մարդոյ, իմ Փրկիչս է։ Կ'ընդունի սէրս։ Ինծի կը թողու ծառայել իրեն։ Իմ ծառայութիւնս շատ անկատար է հիմա։ Յետոյ պիտի ըլլայ առանց մեղքի կամ ունէ ստորին խառնուրդի։ Այլ չուրիս։

Ձ. Ֆ. Հ.

ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

(Պատ. Պրեմիւր, Արեւիկ)

Այս օրերս դէպքերն այնքան արագ կը պատահին որ դժուար է հասկնալ կամ մեկնել անոնց նշանակութիւնը։ Ամէն դարու մարդիկ մասնաւոր եւ փափուկ համարած են իրենց կացութիւնը, եւ իրաւամբ։ Ոչ միայն ամէն դար, այլ եւ ամէն տասնամեակ, բան մը ունի զինք եղական ընդդէմ։ Մեր ժամանակը նշանաւոր ընդդէմ իր գիտական գիւտերը չեն, իր գրականութիւնը, արուեստը, դաստիարակութիւնը չեն, թէեւ ասոնք ամէնը կը բաւեն գրաւել մեր ուղղորդութիւնը։ Ինչով, ուրեմն, պիտի ճանչցուի մեր ժամանակը ապագային մէջ։ Այս հարցման պատասխան կը պարունակուի ասացուածի մը մէջ, զոր կ'ուզեմ հիմա բնաբան ընտրել ինծի։ Աշխարհի Յարաճուն Միութիւնը։ Լիովին ճանչնալով բաժանման ու քայքայ-

ման այժմերը որ գործի վրայ են՝ կը հարցնեմ, ի՞նչ են ունենք այն իրողութիւններէն որ նշանակալից կ'ընեն նիւթս եւ աշխարհի միութիւնը կը հանդիսանան ոչ թէ շողշողուն երազ մը, այլ արդի պատմութեան ամենէն նշանաւոր եւ մարգարէական իրականութիւնը։ Նախ, այլ եւս չկայ խուզարկելի նոր ցամաք։ Ափրիկէի խորքն սկսած են դադրիլ խաւարակուռ ըլլալէ։ Ասիա, Ամերիկա եւ բոլոր կղզիները, հիմա գրեթէ նոյնչափ ծանօթ են որչափ Միջերկրականի շրջակայքը, որ կը կազմէին երբեմն ամբողջութիւնը ծանօթ աշխարհին։ Միայն բնւոյններուն ստուգապատ ցամաքները կը դառնան մարդուն առջեւ բանալ իրենց դադունքները։ Երկրագնդի ամէն կողմը ամէն ուրիշ կողմի ծանօթ է։ Թիպէթ բացուած է, եւ Գորէա դադրեցաւ փակ երկիր մը ըլլալէ։ Աշխարհի ամէն երկիրներու գլխուն յաջորդեց զանոնք իրարու կապելու զարմանալի դարձողութիւնը։ Շոգենաւեր, հեռագրաթիւեր, երկաթուղիներ, հիմա նկարագրապէս ջնջած են հեռաւորութիւնները։ Ճափոն եւ Չին կ'երթանք աւելի քիչ ժամանակէն քան զոր մեր հայրերն յիսուն տարի առաջ կու տային Ամերիկայէ։ Անգղիա երթալու համար։ Բայց երկաթուղիներն ու շոգենաւերը զանազալ են բաղադրամաս հեռագրաթիւին, որ նկարագրապէս պատած է երկրագնդունը գոտիի նման։

Անոր կարեւորութիւնը կը տեսնուի սա իրողութեամբ որ պետական գաղտնիքներ այսուհետեւ անկարելի են։ Հնար չէ չափել այն փոփոխութիւնները որ հեռաւորութիւններու այս ջնջման արդիւնք են։ Ազգերու յետակողման պարտեզներն հիմա իրարու կը դաչին։ Հին դիւանագիտութիւնը, որ ուրիշ բան չէր բաց եթէ խուսափանք եւ կը նշանակէր կառավարական ստախոսութիւն, կորանցուցած է իր վարկը սա պարզ պատճառով որ քաջածանօթ բաներու վրայ ստեղծ շահաւոր գործ չէ՝ կարծեցեալ պետական մարդոց համար։

Աշխարհ ոչ միայն ծանօթ է, այլ եւ իր մասերը զանազան տեսակ հազորակցութիւններով այնպէս ամուր կապուած են իրարու հետ որ ինչ որ երկրի մը մէջ կը պատահի՝ իսկոյն կը լսուի բոլոր միւսներուն մէջ։ Այս պատճառով բնականաբար բոլոր աշխարհ նոյն բաներուն վրայ կը խորհի գործնականապէս։ Նոյն գիւրքերը կը կարգացունեն ամէն երկրի մէջ։ Նոյն լուրերը կը հրատարակուին թերթերուն մէջ։ Մինչեւ ցարդ իմացական այս հազորակցութիւնը գլխաւորապէս քրիստոնեայ կոչուած ազգերուն յատուկ էր։ Բայց հիմա Չինու, Ճափոնի եւ Հնդկաստանի միլիոնաւոր բնակիչները որ երկար ատենէ ի վեր կը քննադատէին սկսած են արթննալ։ Հըրպըրթ Սփէնսըրի գործերը կը կարգացունեն Ճափոնի եւ Հնդկաստանի մէջ գրեթէ նոյնչափ որչափ Անգլիոյ մէջ։ Կըսուի թէ Տարուինէ ետքը Տարուինական հարազատ մեթոտով խուզարկող ամենէն կարող անձն էր Ճափոնաբնակ միլիոնար մը։ Մեծ իմաստասէրները մեծ խորհուրդները աշխարհի հասարակաց ստացուածքն են, եւ ամէն ազգ ամէն ուրիշի խորհրդին կ'ազդէ։ Յարաճուն միութիւն մը կայ աշխարհի մտածութեան մէջ։

Աշխարհի միացումը յառաջ կ'երթայ ուրիշ կերպերով ալ։ Դադլթականութեան ալիքները եւս եւս առաջ կ'երթան։ Անգղիացիներն ամէն երկրի մէջ վաճառականութեան եւ ճարտարութեան ճանապարհ հորդորներն են։ Ամերիկայի մէջ աւելի իռլանտացի կայ քան

Իռլանտացի մէջ։ Նիւ Եորքի եւ Շիքագի մէջ արդէն իսկ կը բնակին այնչափ Գերմաններ եւ Իտալացիներ որ նահանգներ կազմելու բաւական են։ Կեանքի այս ալիքներուն այս շարժումը մեծ փոփոխութիւններ կը գործէ հեռաւոր ազգերու մէջ անգամ։ Ժողովուրդներն սկսած են նման կեանք վարել, նման գործ գործել, նման լեզու խօսիլ։ Կարճ խօսքով, սկսած են ցուցնել թէ «աշխարհաքաղաքացի» բառն ունի խորին եւ ճշմարիտ նշանակութիւն։ Մինչ լին այժմեր, որ գրեթէ չեն նշմարուիր, սկսած են տապալել վաղեմի աւանդութիւններ եւ իրարու կապել մարդոց միտքերն ու սիրտերը, նոյնչափ մեծ փոփոխութիւններ սկսած են երեւիլ աշխարհի քարտէսին վրայ։ Մեծ Բրիտանիոյ մէջ կայսերական դադալարն հիմա հզոր իրականութիւն է։ Փոխանակ բաժնուած Գերմանիոյ մը կայ հիմա մէկ կայսպետութիւն։ Փոխանակ բազմաթիւ փոքր տէրութիւններու՝ կայ միացեալ Իտալիա մը։

Գիտութեան, խուզարկութեան, քաղաքականութեան այս իրողութիւնները գուշակական բնութիւն ունին։ Ամէնքն ալ կը հոչակեն աշխարհի մօտալուտ միութիւնը, վսեմագոյն իրողութիւնը որու վրայ մարդիկ կը մտածեն հիմա։ Արդէն իսկ մրցումէ աւելի բան մը կայ ազգերուն մէջ, գործակցութիւն։ Այսօր ոչ մէկ ազգ կը համարձակի առանձին գործել ունէ բանի մէջ բաց ի ներքին քաղաքականութենէ։ Քաղաքագէտներու ջանքն է զօրեղագոյն զինակցութիւններ կազմել։ Շարժումը արագ չէ, բայց յայտնի է։ Հոսանքները, հակառակ երբեմնական յորձանքներուն, մէկ ուղղութեան կը հետեւին։ Ամենէն դիւրեմալ ոգիներու ըմբռնման առջեւ սկսած է պարզ երեւիլ մարդկային եղբայրակցութեան գաղափարը, նաեւ ժամանակ մը՝ երբ թշնամութիւն եւ կոխ յառաջ բերող ամէն բան պիտի փարատի եւ պիտի գայ հասարակաց շահերու ճանաչումը եւ հասարակաց ճակատագրի բնագրը։ Քաղաքակրթեալ աշխարհի մէջ թերեւս տեղի ունենայ ուրիշ մեծ պատերազմ մը եւս, բայց աւելին տարակուսելի է։ Այդ պատերազմը թերեւս գայ շուտով։ Թերեւս հարկ ըլլայ այն որպէս զի ցուցնէ թէ դէպքերուն ընթացքին հանդէպ ի՞նչ տնտեսական եւ ազգերուն սպառազինութիւնները։ Այսպիսի պայքար մը չարգելի, այլ մանաւանդ կը փութեցնէ, աշխարհի ընդհանուր միութիւնը։

Այդ միութիւնը պիտի չնշանակէ ցեղային յատկութիւններու ջնջում։ Ափրիկեցիները տակաւին սեւ պիտի ըլլան եւ Անկլո-Սաքսոնները ճերմակ։ Փրանսացիները տակաւին դիւրագրգիռ եւ Գերմանները պաղարիւն։ Այրեցեալ երկիրներու արեւները տակաւին պիտի շարունակեն իրենց ազգեցութիւնը գործել երեսին եւ արիւնին վրայ։ Ուրոյն ազգերու պատմութիւնները պիտի չմոռցուին։ Բայց անցեալին դիւցազնական հոգիներն այլ եւս պիտի չհամարուին միակ երկրի մը բացառիկ սեփականութիւնը, այլ աշխարհի միութեան յառաջապահները։ Օր մը պիտի հասկնանք թէ աշխարհի վրայ ընդհանուր ազգեցութիւն գործելու չափ մեծ եղող մարդիկ մարդկային սեռին հասարակաց սեփականութիւնը եւ պարձանքն են։ Հիմա օրէնքներ կը յորինենք մասնաւոր մարդոց եւ մասնաւոր տեղերու համար։ Այն ատեն օրէնքներ պիտի դրուին մարդուն համար, եւ ոչ մէկ դասակարգի շահերուն նախապատուութիւն պիտի ընծայուի ուրիշ դասակարգի մը շահերուն վրայ։ Պատերազմի մը պէտքը ինքնին պիտի վեր-

նայ։ Երա՞զ։ Հարկաւ։ Բայց կը պնդեմ, անհիմ երա՞զ չէ այս։ Մանաւանդ տեսիլ մ'է ամենուն յայտնի իրողութիւններէ թելադրուած։ Նախախնամական այս շարժման ամբողջ պարունակութիւնը ուրուագրել փորձելու յաւակնութիւնը չունիմ։ Դեռ պատկերին ուրուագիծերը միայն տեսանելի են։ Բայց տարուէ տարի նոր մանրամասնութիւն մը կու գայ կը տեղաւորուի անոր մէջ եւ օր մը վերջապէս կ'ըլլայ պատկերը աւարտեալ եւ վառաւոր իրականութիւն մը։

Այս արդիւնքն յառաջ բերող պատճառներն հոգեւոր պիտի չըլլան ամէնքը։ Պատերազմը ինք անհնար պիտի ընէ՝ զինք։ Նաւատորմերը պիտի կատարելագործուին մինչեւ որ անօդուտ ըլլան։ Արգարեւ ինդիք է թէ արդէն իսկ հասած չեն այդ վիճակին։ Ազգեր պիտի պարտաւորին իրարու հետ համաձայնիլ չհամարձակելով անհամաձայն ըլլալ։ Անձնասիրութիւնը պիտի նայի եւ տեսնէ թէ իր շահերն համահման են անձնամոռացութեան շահերուն։ Բայց պատճառներն ի՞նչ ալ ըլլան, բարի թէ չար, արդիւնքը նոյն պիտի ըլլայ։ Այս վիճակը անխառն երանութիւն մը պիտի չըլլայ։ Դժուար է մեծ մարմինները կառավարել։ Նենգութիւնը տակաւին գործելու ասպարէզ պիտի դնէ։ Կազմակերպութեան մեծութենէն պիտի դժուարանայ վարչական գործը։ Պատմութիւնն այնչափ հարեւանցի կարգացած չէ՝ որ խորհիմ թէ աշխարհի միացումն անմիջապէս հաղարամեակ պիտի բերէ։ Միութիւնը պիտի գայ մարդկային բնութեան սրբուելէն շատ առաջ։ Այսու ամենայնիւ, այդ միութիւնը էական քայլ մ'է Աստուծոյ թագաւորութեան յաղթանակին համար, Աստուծոյ թագաւորութեան՝ որ պիտի տաւրածուի բոլոր ազգերուն ու ժողովուրդներուն վրայ ոչ միայն օրէնքով այլ եւ սիրով։

Որովհետեւ կը հաւատամ թէ աշխարհի պատմութեան մէջ այս պիտի ըլլայ յաջորդ մեծ յառաջգիւղութիւնը եւ թէ քաղաքակրթութիւնն այս ուղղութեամբ պիտի յառաջդիմէ, կը համարձակիմ ձեր ուշադրութիւնն հրաւիրել այն պարտականութեան, զոր այս իրողութիւնները կը դնեն ամէն մարդու, մանաւանդ իմացական եւ հոգեւոր տեսութեան տէր մարդոց վրայ։ Այն է իրողութիւնները ճանչնալ եւ դնահատել անխառն։

Աշխարհի անէծքն հիմա նախապաշարունակ է։ Նախապաշարունակ մարդիկ իրարմէ կը բաժնէ աւելի քան ովկիանոսները։ Եւ նախապաշարունակ միշտ տգիտութեան եւ ետապաշարունակ ծնունդ է։ Աշխարհի վրայ բաժանում եւ կոխ կայ տգիտութեան եւ ետապաշարունակ պատճառաւ։ Մենք կը փառաւորենք մեր հաստատութիւններն իրեւեկական, վասն զի չենք գիտեր թէ ուրիշ ազգեր, ինչպէս Ֆրանսա, Չուլիցերիա եւ Անգլիա, նոյնչափ ազատ են որչափ մենք, մինչդեռ այն երկիրներուն մէջ ազատութիւնն աւելի կը պաշտպանուի քան հոս։ Յառաջգիւղութեամբ կը պարծինք եւ առաջ հատուածականութեան կրակները կը բորբոքենք։ Աշխարհի միութեան յոռեգոյն թշնամին նախապաշարունակ է։ Նախապաշարունակ միշտ կոյր է։ Չուղեր տեսնել թէ բոլոր մարդիկ մէկ արիւնէ են, թէ գոյնը մորթին չափ միայն խոր է, թէ ցեղային տարբերութիւնները միջավայրի արդիւնք են մասնաւանդ քան ստեղծագործման։ Ուսում եւ ճանապարհորդութիւն տակաւ կը ջնջեն կղզիացումը եւ հայրենամոլութիւնը։

Ինծի կը թուի թէ երեք բանի վրայ պէտք է մասնաւորապէս շեշտել: Այսպէս համակրութեամբ ուսումնասիրուելու է: Դըպրոցներու, վարժարաններու եւ համալսարաններու մէջ այլեւս պէտք չէ ծանրանալ այն բաներուն վրայ որ ժամանակաւ իրարմէ կը բաժնէին ազգերը, այլ այն բաներուն վրայ որ հիմա կը միացնեն զանոնք: Եւ հայրենասիրութեան այն յիմարական տեսակը, որու համաձայն ազգ մը չունի աւելի բարձր պաշտօն քան իր շահերուն եւ սահմաններուն ընդարձակումը, քաջաբերուելու չէ՝ ուր եւ տեսնուի, ըլլայ խորհրդարանական սրահներու մէջ, ըլլայ սակարաններու մէջ, ըլլայ ապականեալ եւ ապականիչ մամուլի մէջ: Հասարակաց շահեր ունեցող եղբայրներ, յիշելով թէ երբ աղայ էին՝ մեծը կը ջանար կապել փոքրը, կամ կը յաղթուէր խաղի մէջ, քէն չէին պահեր եւ չէին թշնամանար իրարու: Խելացի մարդիկ կը ծիծաղին տղայական չարութիւններու վրայ, եթէ մոռացութեան մէջ չեն թաղեր բոլորովին: Ազգերն ալ այնպէս ընելու են: Համալսարանը եւ ամպլոնը առաջնորդ ըլլալու են նախապաշարունակները քննելու գործին մէջ:

Ունինք նաեւ մեծ արտօնութիւն մը: Դէպքերու յառաջդիմութիւնը, իմացականութեան դարգացումը եւ Յիսուսի վարդապետութիւններուն աւելի յստակ ըմբռնումը, նշանաւոր դիրք մը ընծայած են քաղաքական ամենէն մեծ եւ հոգեւոր ամենէն գործնական վարդապետութեան, որ է Բնդհանուր Մարդոց Եղբայրակցութիւնը: Այդ դիրքը այլեւս չլրնար կորսուել: Մինչեւ ցարդ երբեք այսքան յստակ կամ այսքան հաստատ բռնուած չէր այդ ճշմարտութիւնը: Հիմա այն կը վարէ աշխարհը: Մեքենական քաղաքացիներ, երկաթուղիներու եւ գործարաններու տէրեր, հայրենամուտ պետական անձեր կ'աշխատին զայն անգիտանալ, բայց համալսարանները եւ ամպլոնները աւելի հաւատք ունին եւ հեռատես են:

Յիսուս մարգարէական տեսիլներու վսեմագոյն կատարներն հասաւ երբ ազօթեց որ իր աշակերտները մէկ ըլլան: Եւ իր ազօթքը միացեալ եկեղեցիէ աւելի բանի մը համար էր, քան զի եկեղեցի մը որու բոլոր անդամները միացած են այն սիրով որով Հայրը սիրեց Որդին՝ միացեալ աշխարհի մը նշանակն է: Այս գաղափարականը ամենէն վսեմ հոգիներու բարի նախանձին արժանի է եւ վայել: Ոչ ոք կրնայ շատ բան ընել փութացնելու համար զայն: Բայց ամէն ոք կարող է բան մը ընել: Գէթ կրնայ, որչափ կը ներեն իր կարողութիւնը եւ պատեհութիւնը, աշխատիլ որ նուազին նախապաշարունակները եւ աւելնայ ծանօթութիւնը: Կրնայ եղբայրաբար ապրիլ բոլոր անոնց հետ որոնց հետ յարաբերութեան մէջ կը գտնուի: Կրնայ քիչ մը ըմբռնել չքեղութիւնն այն ճշմարտութեան որ կը սորվեցնէ թէ Աստուած ամէն շիկնող ծաղկի, ամէն պտղատու ծառի, ամէն երկնաբերձ լեռան մէջ է: այո, երկնից սիրուն կամարին եւ վառվառ աստղերուն մէջ, բայց մանաւանդ մարդկային ամէն էակի մէջ, ամէն ինչ համակելով, ամէն ինչ սրբելով եւ ամէն ինչ անհունապէս գերազանցելով:

ԱՆԴՐՍԹՊԵՐԻԱԿԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ (Հոգեւ. Ս. Հ. 46)

Մեծին Պետրոսի ժամանակներէն մինչեւ Նիքոլա Բ. ի այս օրերը, Ռուսիոյ մեծ խնդիրն եղած է զիւրին հաղորդակցութիւն արտաքին

առեւտրական աշխարհին հետ: Սպիտակ եւ Պալթիկ ծովերուն դռները սառով փակուած են տարուան մեծ մասին մէջ: Կասպից ծովը ցամաքով փակուած է: Սեւ եւ Պալթիկ ծովերուն հանդիպակաց եզերքները անցնելու համար ուրիշ ազգերու բարեկամական թոյլտուութիւնը պէտք է: Ուստի անհրաժեշտ պէտք մը ծագեցաւ շինութեան անդրցամաքային երկաթուղիի մը, որ Օրէնպուրկի դաշտադէտիններէն, Ուրալի տափաստաններէն, արեւմտեան Սիպերիոյ դաշտներէն անցնէր եւ Պայքալ Լճին վարը գտնուող բլուրներն ելլէր կամ ծակէր, կորէր Անդրպայքալը եւ երթար Ամուրի գետին հովիտը, եւ անկէ երթար Վլատիվոսթոք՝ Ճափոնի ծովուն եզերքը, եւ ի վերջոյ Փորթ Արթըրը եւ խաղաղական Ուկրաինոս:

Այս յոյժ տարօրինակ երկաթուղին չէր կրնար ամբողջովին շինուիլ միահաղոյն: Ոչ ալ ամէն դրող դիտէ յստակօրէն թէ Անդրսիպերիական երկաթուղին ուրկէ՞ կը սկսի իրօք: Ուրալի դիմը մինչեւ Էքսպէրիմէնտուրկ շինուեցաւ 1878ին: Չորս տարի ետքը Օսթրո-վոյքի կատարեց զինութիւններ որ կառավարութեան հաւանութեանն արժանացան, եւ երկաթուղւոյ մը յատակագիծը հանց որ փէրմէ սկսելով պիտի հասնէր Թուրքիա եւ անկէ իրքութեամբ: Նպատակն էր բանալ հանք պարունակող գետինները: Հանութեան հաւաք Մոսքուայէ Ուֆա երկնցող ուղիի մը յատակագիծը, ուր մեր Ռուս բարեկամները ուշադրութիւն կը հրաւիրեն Պիշլախ գետին վրայ ձգուած չքեղ ցանցակերպ հեծանաւոր պողպատ կամուրջին, որ իրենց Անդրսիպերիական երկաթուղւոյն վրայ կատարած գործին մէկ օրինակն է: Նմանապէս կը խօսին Չլաթուսթ հոյսիչ քաղաքին վրայ ուրկէ՞ կը սկսի իրենց այդ մեծ երկաթուղին: Կարելի չէ երեւակայել աւելի սիրուն դիրք մը քան 40,000 քնակիչ ունեցող այս գործունեայ վաճառանոցին եւ ճարտարութեամբ քաղաքին դիրքը: Քաղաքս՝ Եւրոպական վերջին կարեւոր կայարանն է Ասիոյ սահմանադիմն անցնելէ առաջ: Այդ դեռ ինկարագեղ հովտին մէջ կը գտնուի: Այդ գետին ջուրերը հոս կ'ընդարձակին կը ծաւալին: Բայց գալով ուղիին Սիպերիական մասին, պատշաճ է ըսել թէ կը սկսի թէ՛ հէլիապլինսքէ, ուր կը գտնուին պաշտօնատուներն ու գործատեղիները: Բայց, վերջապէս՝ երբ երկաթուղին բոլորովին աւարտի, գլխաւոր ծայրերը պիտի դառնան Ս. Փեթրոսպուրկ եւ Վլատիվոսթոք եւ կամ Փորթ Արթըրը:

Այժմու Ձարին այս ձեռնարկին հետ ունեցած յարաբերութիւնը հետաքրքրական է: Մինչ նա Ձարեւիչ (գահաժառանգ իշխան) էր, հետադառնց Սիպերիան, գնաց Չինաստան իրերէ հիւր Լի Հունկ Զանկի, եւ քաջ տեղեկացաւ առաջադրեալ երկաթուղւոյն վերաբերեալ ամէն մէկ նպատակաւոր ծանօթութեան աղբիւրի: Արդիւնքն եղաւ կայսերական հրովարտակ մը, 1891 Մարտ 17ին, որ կը հրամայէր գործին սկսիլ այլեւս կէտերէ միանգամայն: Անոր սկզբնաւորութեան հանդէսը կատարեց դահաժառանգը, որ հողի առաջին ձեռնասայլը պարպեց եւ առաջին հիմնաքարը դրաւ ի Վլատիվոսթոք: Կայսրը եւս զանիկա ճամբուն առաջին նախագահ կարգեց, պաշտօն՝ զոր գահաժառանգը շարունակեց պահել տիրող Ձարն ըլլալէ ետքն ալ: Այսու ամենայնիւ շինութեան բուն դործը յանձնուեցաւ 1893 Յունիսին մասնաժողովի մը, որ ճամբաներու

եւ Հաղորդակցութեանց վարչութեան մէկ ճիւղն է: Սա վարչական իշխանութիւն միայն ունի, եւ Կայսրը գործադիր իշխանութիւնը կը պահէ:

Շինութեան մասնախումբը եօթը հաւանութեան բաժնեց գլխաւոր գործը, եւ հաշուեց թէ ամբողջ ծախքը Սիպերիական երկաթուղւոյն համար, որ 7,112 վերսթ (4,742 միլոն) երկայնութիւն պիտի ունենայ, 347,000,000 ռուպլ (իր 173,000,000 տոլար) պիտի ըլլայ, բայց ծախքը՝ ասկէ շատ մը աւելի(*): Մեր Սիպերիա այցելած ժամանակը, ըսին թէ 3,000 միլոն տւելի պողպատ ձողեր գրուած էին իր 350,000,000 ռուպլ ծախքով, եւ 1897 տարւոյն վերջը ճամբան բացուեցաւ մինչեւ Նիժնի Ուստնայ: Հիմա Իրքութեամբ հասած է Ենիսէյի մէկ ճիւղին վրայ: Իրքութեամբ Արեւելեան Սիպերիոյ ամենէն կարեւոր տեղն է, Ս. Փեթրոսպուրկէ 3,780 միլոն հեռու: Կ'ըսուի թէ 1899ին երկաթուղւոյ ուղղակի հաղորդակցութիւն պիտի բացուի Ս. Փեթրոսպուրկի եւ Վլատիվոսթոքի մէջտեղ: Միայն թէ պէտք պիտի ըլլայ փոխադրանաւորով անցնիլ Պայքալ Լիճէն որ 466 միլոն երկար եւ իր 55 միլոն լայն է, եւ կ'ենթադրուի թէ բազմաթիւ ստորերկրեայ գետերու ընդունարանն է: Չուրէն անցնելու այդ գործը պիտի կատարուի 4,000 տակառաշափնոց չողանաւով մը, որ կառախումբերը պիտի կրէ: Ի վերջոյ այս վտանգաւոր նաւարկութիւնը պիտի խափանուի երկաթուղւոյ մը միջոցաւ որ հիմա կը շինուի Լճին հարաւային եզերքին շուրջ, եւ փապուղիներու միջոցաւ, որոնց մին 12,500 ոտք երկայնութիւն պիտի ունենայ: Կայսերական հրամանն այն է որ ամբողջ ուղին աւարտի 1902ին եւ 1905ին մէջտեղերը: Վարչութիւնը 1895ին տեղեկագրեց թէ ընդամենայն 62,000 գործաւոր բանեցուցած էր: Բայց ձեռնարկը լինելու ետանդը մեծ էր, եւ ըսուեցաւ թէ հետեւեալ տարուան մէջ 200,000 գործաւոր աշխատեցան:

Ճամբուն այն մասը զոր տեսանք՝ ժայռէ, խիճէ եւ աւազէ շինուած էր եւ Եւրոպայի մէջ շինութեան երկու լաւագոյններէն էր: Կ'ըսուի թէ Բրիտանական դեսպանատան մարդիկներէն հարիւրապետ Ուոթըրս սապէս գրած է. «Կատարուած գործը նշանաւոր կերպով ընտիր է, եւ երբ գիծը լմնայ, պիտի հաւասարի Քանաւաւան խաղաղական երկաթուղւոյն»: Միւս կողմանէ կ'ըսուի թէ ճամբուն ինչ ինչ մասերուն մէջ երկաթուղւոյ ձողերը ուղղակի խոտին կամ աւաղին վրայ կը դրուին, եւ թէ գործը շատ արագութեամբ առաջ կը տարուի: Այսու ամենայնիւ ամենուն համոզումը այն է թէ երբ գործն աւարտի, ըստ կարի հաստատուն պիտի ըլլայ ամէն նկատումներով, եւ պիտի ունենայ ապահովութեան, հանգստաւէտութեան եւ յարմարութեան արդի բոլոր հանդամանքները: (Շարանաւէթ)

ՍԱՆ ՄԱՐԻՆՕ, ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՓՈՔՐԱՂՈՑՆ ԱՆԿԱԽ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Իտալիա այցելողներուն մէջ քիչեր կ'երթան Ռիմինիէ Սան Մարինօ, որ Եւրոպայի ամենէն փոքր անկախ հանրապետութիւնն է, թէպէտ միանգամայն Իտալիոյ, եթէ ոչ Եւրոպայի, ամենէն հետաքրքրաշարժ տեղերէն մէկն է: Վասն զի իրերէ հանրապետութիւն պահուած է Քրիստոնէութեան կանխագոյն դարերէն հետէ: Սան Մարինօ,

(*) Մէկ Կերթը մէկ հազարամիլիոն քիչ մը աւելի է: Մէկ քաղաք իր 4 միլիոն արժէք ունի:

որ 33 քառ. մղոն տարածութիւն ունի, Ծորլի եւ Փեղարո-Ուրպինո գաւառներուն մէջտեղ կը գտնուի, եւ ուստի բոլորովին չըջապատուած է Իտալական իշխանութիւն-ներէ: Մասամբ կը գտնուի Ապենինեան լեռ-ներուն արեւելեան կողմերուն վրայ: Մոնթէ Թիթանո, այս շղթային կեդրոնական եւ ցից գլուխը, 3 կառար ունի, որոնց ամէն մէկուն վրայ մէյմէկ բերդ կայ: Սան Մարինոյի հան-րապետութեան ղինանշանն է՝ երեք փետուր, որ կը թռի թէ թելադրուած են այս երեք ապառաժ կառարներէն եւ անոնց ամրոց-ներէն: Հանրապետութեան 8,000 բնակիչ-ներէն 1,600ը Սան Մարինո քաղաքին մէջ կը գտնուին: Այս քաղաքը կը ներկայացնէ աշխարհիս ամենէն նկարագրեղ տեղերէն մէկը: Յից ժայռերու վրայ շինուած է: Եւ երբ կը նայինք անոնց վրայ, կրնանք հասկնալ թէ այն տարօրինակ լեռները եւ ժայռերը գո-րոնք Փէրուսինո, Բաֆայէլ եւ ուրիշ Ում-պրիացի նկարիչներ ներկայացուցած են ի-րենց նկարներուն յատկանքներուն մէջ, երե-ւակայական չեն, այլ իսկ եւ իսկ Բնութե-նէն առնուած են: Պորկո տի Սան Մարինո, ցից ժայռերուն ոտքը, հանրապետութեան առեւտրական կեդրոնն է, եւ առաջին ան-գամ հոս կը գտնենք անոր կտրած դրամը: Զառիվեր ճամբայ մը կը տանի դէպ ի նկա-րագրեղ Չիթիան (քաղաքը) որուն արգէն ակնարկեցնիք: Ամրոցէն նայողին աչքին առ-ջեւ կը պարզուի Ազրիականին չքեղ տե-սարանը, եւ պարզ օրումն մէջ կարելի է տեսնել մինչեւ իսկ Տալմաշիոյ ծովափունքը: Կ'ըսուի թէ երբ թղթատարը Պորկո կը հասնի, զանգակ մը կը զարնուի, եւ ժայ-ռերուն գագաթը բնակողները վար կ'իջնեն իրենց թուղթերն առնելու, եթէ ուզեն: Վասն զի թղթատարը երբեք սովորութիւն չունի ժայռին գագաթն ելլելու:

Կրնայ հարցուիլ թէ ինչպէս թոյլ կը տրուի այս տարօրինակութեան որ այդ ման-րադիտական հանրապետութիւնը գոյութիւն ունենայ միապետութեան մը սրտին մէջ: Սան Մարինոյի պատմութիւնը հետաքրքրա-շարժ է: Անոր վաւերական պատմութիւնը կը հասնի մինչեւ 885 թուականը: Բնակիչ-ները հող գնեցին դրացի իշխաններէն, եւ հանրապետութիւնը օգնեց Պիոս Բ. Պապին (Լէոնաս Սէլիլիոս): Բիմինիի Մալթէսթա-ներուն դէմ, եւ իբրեւ վարձատրութիւն ընդունեց երեք փոքր բերդեր: Երբ Ուրպինո ճեկեղեցոյ Վիճակին կցուեցաւ 1631ին, Սան Մարինոյի անկախութիւնը ճանչցուե-ցաւ: Նաբոլէոն Ա. 1797ին որոշեց պահել փոքրիկ հանրապետութիւնը, եւ 1854ին Նափոլէոն Գ. ազատեց զանկա Պիոս Բ. ի դիտաւորութիւններէն: Երբ Իտալիա միա-ցաւ, Սան Մարինո ընտիր դիրք ունեցաւ: Կը կառավարուի վաթսուս անդամներէ բաղ-կացեալ մեծ ժողովէ մը. քսան անդամական-ներէ, քսան քաղաքացիներէ, քսան գեղացի հողատէրներէ, որոնք ցկեանս կ'անուան-ուին նոյն իսկ ժողովէն: Այս մարմի-նէն կ'ընտրուի Տասներկու քներուն ժողովը, որ օրէնսդէս խորհրդականի մը հետ կը վճռէ ամէն խնդիրներ: Երկու խնամապետներ, որ վեց ամիսն անգամ մը կ'ընտրուին, կը ներ-կայացնեն կառավարութիւնը: Սա ունի նաեւ իր ներքին եւ արտաքին գործոց նախարար-ները, երեւմտից նախարարը, իր 950 զին-ուորականներէ բաղկացեալ բանակը, եւ կանոնաւոր երեւմտացոյց մը: Իտալիոյ հետ կ'ընդունի զաշխարհութեամբ մը Սան Մա-րինո կ'ընդունի Իտալիոյ մաքսային եկա-

մուտէն մաս մը, բայց իր սահմանադրուի-նքներուն վրայ մաքս չպահանջեր: Նաեւ յանձն առած է ծխախոտ չմշակել, բայց արտօնեալ է ծխախոտ ներածել անմաքս:

Հրատարակչի իրաւանց դժուարութիւն-ներէ խոյս տալու համար Սան Մարինոյի մէջ տպարան չգտնուի: Ուշագրաւ իրո-ղութիւն մըն է որ գաղաւթը եւ բոխիկը պէտք է օտարական ըլլան, եւ անոնց վարձը կառավարութեան կը վճարուի: Ահա այս-պիսի են Եւրոպայի կամ աշխարհի ամենէն փոքր անկախ հանրապետութեան հետ կա-պակցեալ հետաքրքրական իրողութիւննե-րէն ոմանք:

ԿԱՊԻԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ՓԻԶԵՐՈՒ ԱՌՆՁԱԿԻՑ
ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐԸ
(Բժէշի ձեյմ. Ուէր)

Լ. Ն. Բիւրի-նոր թիւերէն մէկուն մէջ Մ. Փոլ Մէնէն շահեկան յօդուած մը ունի կա-պիկներուն իմացականութեան վրայ: Հե-տեւեալը քաղուած է յիշեալ թերթէն:

Հակէնպէքի հաստատութեան մէջ ի Համ-պուրի, ուր երկու հարիւր կապիկներ խա-ղալու կատարեալ ազատութիւն կը վայելն մեծ բոլորչի շէնքին մէջ, առատօրէն կը դրո-նուին մանկանց խաղալիքներ, գնտակներ, չըջանալիներ, ձեռնասայներ, առաջնորդի նստարաններ, եւն. եւ կապիկները կը սոր-վին գործածել զանոնք առանց մարդկային էակէ մը առաջնորդութիւն: Բոլորչի շէնքին կեդրոնը կը գտնուի ազօրիքի ձագար մը, որմէ սերմեր, եզրապագրեր, ընկոյզ, շագա-նակ, կտրուած խնձորի մասեր եւն. կը թա-փին տաշտի մը մէջ եթէ վերը գտնուած ա-նիւ մը դարձուի: Այս ձագարը գործածելու կերպին բացատրուելուն պէտք ունեցած չեն մեր բարեկամները, կապիկները: Մինչ ա-նոնցմէ մին կը դարձնէ անիւ, միւսները տաշտին շուրջը նստած կը վայելն համեղ ուտելիքները որ վար կը թափին, մինչեւ որ անիւը դարձնողը խորհելով թէ իրեն ալ վա-յելելու կարգը եկած է, կը կենայ եւ մէկուն նշան կու տայ որ իր տեղը դրաւ եւ ինք վար կ'իջնէ իր բաժինն սառնալու:

Հոս բաղադրեալ գաղափարներու օրինակ մը կար: Այս կենդանիները գիտեն թէ իրենց ուտեստը կարելի է ստանալ անիւ մը դար-ձնելով միայն. մեքենայ մը բոլորովին ան-ծանօթ իրենց նախնեաց. ուստի բոլորովին դուրս բնադրային կամ ժառանգուած ծանօ-թութեան սահմանէն: Դիտեն նաեւ թէ ա-ռանց իրենցմէ մէկուն ժամանակ մը անձ-նութեան ընկերուն եւ անիւը դարձնե-լուն, կերակուր չեն կրնար ունենալ: Ուստի այդ անձնութեան անհատը միշտ կը ներկայա-նայ: Դարձեալ, անհատը ժամանակ մը հան-րութեան բարեւոյն համար աշխատելէն ետքը, միայն կ'իմացնէ իր աշխատութենէ դադրե-լու փափաքը, եւ ահա ուրիշ մը կը դրաւ անոր տեղը: Հոս կը տեսնուի ծանօթութիւն պատճառի եւ արդիւնքի օրէնքին, որուն մէջ յստակ երեւան կու գան բաղադրեալ առնչակից գաղափարներ: Նաեւ, անձնու-րացութիւն ցուցնող կապիկը կը յայտնէ բա-րոյական սկզբունք մը եւս:

Փղին մորթը ծայրագոյն աստիճան զգա-յուն է հակառակ իր մեծ թանձրութեանը: Ծանձնը, մեղրակները, մեղրները, եւն. մեծ նեղութիւն կու տան անոր, մանաւանդ երբ տան մը մէջ փակուած ըլլայ եւ չկրնայ փոշի գտնել իր մարմինը վրայ սրսկելու, իբ-րեւ պաշտպանողական անոնց յարձակմանց դէմ:

Մինչ 1882ին գիշակներու շէնքին մէջ կը գտնուէի Սէյնթ Լուիսի տօնավաճառին գետնին վրայ, հոն ակոռին մէջ տեսայ փիղ մը որ իր պատիճով աւել մը բռնած յաջո-ղութեամբ կ'աւելր կը վոնտէր ճանճեր որոնք կը խածնէին անոր կոնակին: Կայսրի մէկ կողմը ուր անոր տղին կամ պատիճը չէր հասներ: Աւելը կը գործածէր անպիսի ճար-տարութեամբ ինչպէս պիտի գործածէր մարդ մը նման պարագաներու մէջ:

Բոմանէս կը պատմէ փղի մը վրայ որ պա-պու ցից մը հանեց ցանկէ մը, եւ բռնելով իր պատիճով, առաջակողմեան ոտքին ներ-քեւ առաւ եւ յօշոտեց: Յարմար կտոր մը չկրնայով գտնել ուրիշ պապու ցից մը փրցուց ցանկէն, եւ յօշոտեց առաջուան պէս: Յետոյ անոր մէկ կտորը կ'նճիթով բռնեց եւ անոր ծայրովը քերեց իր առջեւի սրունքներէն մէ-կուն եւ փորին մէջտեղը: Քանի մը վայրկեանէն հանեց փղի խոշոր աղբուկ մը որ գետին ինկաւ, եւ անմիջապէս փղին եղջերային մատերուն ներքեւ ճմլուելով անձեւ զանգուած մը եղաւ: Փիղը մտածեց եւ շինեց գործիք մը որով կտորդ եղաւ աղատուիլ նեղիչ մակարոյծէ մը: Դարձեալ, գոհ չեղաւ առաջին ցիցով, զանկա նետեց եւ ուրիշ մը շինեց. այս-պէս, ցուցուց ինչպէս ընտրողական դա-տում, նաեւ անկախ եւ առնչակից մտա-ծութիւն:

Զմեռ մը, Սէյնթ Լուիսի մէջ երկու փի-ղեր կը գտնուէին իմ սենեակներուս մերձա-կայ ակոռի մը մէջ: Գարնան սկիզբները տաք, պայծառ օր մը այս կենդանիներէն մին ակոռին ետեւը գտնուող ծառուղին մէջ ընրուեցաւ որպէս զի լուացուէր: Զի մը, որ ծանրաբեռնեալ հանքածուխի կառքի մը լրծ-ուած էր, խրաչելով սկսաւ քառասմբակ վազել ծառուղիէն վար դէպ ի վրին կողմը: Փիղը լսեց ձայնը, եւ տեսաւ որ ձին իր կողմը կը վազէր: Անմիջապէս յարմար դիրք մը առաւ, այսինքն ծուռկի վրայ եկաւ, սպասիւն մարմին ներքեւը քաշեց, սրունք-ները ներս քաշեց եւ զուլիւ վար ծնեց: Զին իր կատաղի վաղքին մէջ փղին ամբողջ մարմինը վրայէն անցաւ, ծանր կառքն ալ իր ետեւէն քաշելով: Բայց փիղը վերը չընդունեց, այլ միայն քանի մը թեթեւ սկրթուկներ եւ ճմլուկներ: Եթէ իմաստուն նախատեսու-թեամբ անձնապաշտպանութեան միջոցները արագօրէն չգործածէր, գուցէ ծանրա-պէս պիտի վիրաւորուէր եւ սպաննուէր ալ կատաղած ձիուն եւ ծանր կառքին բախելով: Այս դէպքին մէջ անտարակուսելի արտա-յայտութիւն կը տեսնուի առնչակից գաղա-փարներու: Վիրաւորութիւն խոյս տալու միակ արդիւնաւոր միջոցին ընտրութիւնը ակն-յայտնի ապացոյց է ըսուածին ճշմարտու-թեան, մանաւանդ որ բնադրական գործո-ղութիւն մը չկար փղին ընթացքին մէջ: Փիղերը իրենց բնական վիճակին մէջ նեղ ծառուղիներու մէջ չեն պարփակուած, ոչ ալ փախչող ձիերու բախելու վտանգի են-թակայ կը գտնուին:

ԱՌԱՆՑ ԹԵԼԻ ՀԵՌԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՆԱԽԱՐԾԱԿԻ ՄՐՏՄԱՆՑ ՄԵՋ

Մօտերս Սինեոր Մարքոնի հեռագրութեան շահեկան փորձ մը կատարեց ի նպաստ Տըպ-լինի լրագրիներուն, որոնք կը փափաքէին առանց թելի հեռագրութեան կարելիութիւն-ներուն մէկ գործնական փորձը տեսնել: Փորձը կատարուեցաւ նաւարչաւի մրցում-ներուն վրայ տեղեկացնելու առթիւ: Հե-ռագրաւորները 55 մինչեւ 10 մղոն հեռա-

Լորուծիչներէ անուանեցան, եւ հրատարակուեցան ի ճշմարիտ յաջորդական տպագրութիւններուն մէջ: Վերապիտակ մը չպատահեցաւ: Գործիքները սքանչելի կերպով գործեցին, եւ մէկ լուր անգամ հարկ չեղաւ կրկնել: Սինեոր Մարքոնի Տէյն Էսթրէի շոգենաւակի սենեակին մէջ կատարեց հեռագրելու գործողութիւնը, եւ անոր գլխաւոր օգնականը կ'ընդունէր լուրերը Քինկսթաունի կայարանին մէջ, ուրկէ հեռագրով կը հաղորդուէին Էսթրէ Էսթրէի Մէյնի գրասենեակները թերի մը միջոցաւ զոր գետեղած էր հեռագրի ընկերութիւնը:

Դիւրին է հասկնալ թէ այսօրինակ գործերու համար անթիւ հեռագրութիւնը մեծ արժէք ունենալով է: Եթէ տպարաններու պատկանեալ նաւակներ յարմար պէտքերը ունենալով հետեւին մրցող շոգենաւակներուն, եւ ցամաքին վրայ գտնուին լուրերը ընդունելու գործիքներ, նաւարշաւին վրայ մանրամասն լուրեր առնել կարելի է:

ՄԱՔՈՒՐ ՕԴԻՆ ԱՐԺԷՔԸ

Ընդունուած է թէ շատ մը հիւանդութիւններու եւ մանաւանդ հիւծախտի ժամանակ տնէն դուրս անցուած կեանքն օգտակար է: Ուստի ասկէ կ'ելլէ սա եղբայրացութիւնը թէ զնապակար է տան մէջ անցուած կեանքը որ հիմա ընդհանուր է քաղաքակիրթ ժողովուրդներու մէջ: Զարմանալի եւ ուշադրաւ բան է որ հիւանդ մը լուր բաց օդի մէջ փոխադրուելով տենդը կ'իջնայ, գիշերուան քրտինքը կը դադրի, հիւծախտային կարմրութիւնը կ'անցնի: Եւ դժուար է չհանել սա եղբայրացութիւնը թէ, եթէ այս փոխանցումները կ'երթան դուրսի օդին մաքրութեան միջոցաւ, պէտք է մեծ մասամբ յառաջ եկած ըլլան տան ներսի օդին անմաքրութենէն: Զուինքը իրաւունքը ըսելու թէ միայն հիւծախտաւորն է որ կը զնապակար օդին անմաքրութենէն: Անտարա-կոյս առողջը կը մաքրուի կազմութեան վրայ յոռի ազդեցութիւններու դէմ եւ կը յաղթէ ալ որոնց առջեւ հիւծախտաւորը կ'ընկնի: Բայց այս ըսել է թէ պայքարին մէջ չենք զնապակար: Եւ յիշելու մօտեւ յառաջ բերուած իրողութիւնները բաւական են ցուցնելու թէ տաքութիւն եւ հանգստաւէտ կեանքը զոր քաղաքակիրթը «կը վայելէ» հիմա, զէջ է մինչեւ անգամ ամենէն քաջառողջին համար: Մենք մեր պատահանները աղուոր մը կը գոցենք, զոնքը զգուշութեամբ կը փակենք, կը դողանք հովի մը առջեւ, կը փաթթուինք բրդեղէններով, բրդեղէն վարդոյրներ կը կախենք, փոշոտ կապերտներ կը փռենք, աղուամաղոտ եւ շքեղ օթոցներ կը գործածենք, միեւնոյն օդը կը շնչենք կրկին եւ կրկին, եւ յետոյ կը դարմանանք թէ ինչո՞ւ զօրաւոր եւ ուժեղ չենք: Իրողութիւնը սա է որ մենք արհեստական պայմաններու դէմ մաքառելու միջոցին ամէն օր կը սպառնանք այն ճոխ կեանքը զոր բնութիւնը չնորձած է մեղի: Թէ այս պայմաններն ինչպէս զօրաւոր են չարիք գործելու համար, եւ ինչպէս աւերիչ են, կը ցուցուի այն իրողութեամբ թէ անոնց լուր բացակայութիւնը հիւծախտաւորին ետ կը դարձնէ այն կեանքը որ կը կարողացնէ զանի յաղթել իր մէջ գտնուած հիւանդութեան սերմերուն: Մաքուր օդը այնպիսի բան մը չէ որ բաւական ըլլայ օրը անգամ մը առնել մանր չափով, այլ այնպիսի բան մը որով պէտք է ապրիլ:

ՆՈՐ ԵՒ ՀԻՆ ԵԳԻՊՏՈՍ

(Նշան Գործակալութեան, Ամբիւս)

(Եւր. Կարգի Քիւն)

Եգիպտական Միւսէն: Այս հռչակաւոր հռչակութեանց թանգարանի մուտք հինգ դահէ, զոր ամենայն յօժարութեամբ տալով ներսը մտանք: Շէնքէն ներսը մտնելէ քանի մը բոլի վերջ մարդ կը զգայ թէ այլ եւս չապրի տաճարներէն դարձու մէջ: Պահ մը վեց եօթն հազար տարի ետ երթալով կ'ապրի հնութիւն հնութեանց եղող նախկին Եգիպտոսի մէջ: Պատկանեցանք ի տես փարաւոններու զմեռեալ դիակաց եւ ունեցանք մարդկային կենաց ունայնութեան մասին ճիշտ այն տպաւորութիւն, զոր սովորաբար կ'ուսնենանք յուզարկաւորութեան տխուր հանդիսի մը ժամանակ: Հասկնալու համար թէ մուսէնի մէջ մեր տեսածներ ինչ էին եւ անոնց հնութիւն մինչեւ ո՞ւր կը հասնէր, քաղցիւնք երկու գրեթէ հետեւեալ պատմական ծանօթութիւններ:

Եգիպտական հին կայսրութիւն: Ունեցաւ 4-10 հարստութիւններ: Առաջինը հիմնուեցաւ Մենեսէ Ն. Ք. 5,000: Մեծամեծ բուրգերու հիմնարկութիւն տեղի ունեցաւ 4րդ հարստութեան ժամանակ:

Միջին կայսրութիւն: Ունեցաւ 11-17 հարստութիւններ յընթաց 3,000 տարիներու Ն. Ք.: Այս կայսրութիւն ժամանակակից էր Աբրահամ նահապետին: Այս ժամանակ Եգիպտական արհեստներ շատ ծաղկեցան եւ տեղի ունեցաւ Հեքսոս (հովիւ) կոչուած թագաւորաց յանկարծառաւ արշաւանք: Սոքա Ասիայէ գալով՝ տիրեցին Եգիպտոսի: Կը կարծուի թէ Յոփտէի հովիւ թագաւորաց չըջանի վերջերս էր որ Եգիպտոս եկաւ: Նա դահուն վրայ գտաւ իր ցեղին համակրող միապետ մը:

Նոր կայսրութիւն: Ունեցաւ 17-21 հարստութիւններ (1,700-332 Ն. Ք.): 18րդ հարստութեան պատկանող Թեբացի թագաւորներն հալածեցին Եգիպտոսի հովիւ թագաւորներ եւ վերահաստատեցին ընդհանրութիւն, հիմնարկելով նոր կայսրութիւն: Սոյն հարստութեան կը պատկանէին Թութ-մոսիս եւ Ամենոփիս, իսկ 19րդ հարստութեան՝ Սեթի եւ Ռամսէս Բ.: Յաւարտ սոյն հարստութեան սկսաւ չըջան հալածանաց: Եբրայեցիք որք հարստահարուած էին Ռամսէս Բ. օրէն ի վեր՝ թողուցին Եգիպտոս: 20րդ հարստութիւն, որ վերահաստատեց կարգ ու կանոն եւ վստեց շատ մը ժողովուրդներու արշաւանքներ, ժամանակակից էր Տրոյայի պատերազմին: Այդ հարստութիւն զաշինք կոչեց Սոդոմոնի հետ, սակայն ընդ հակառակն 22րդ հարստութեան հիմնարկուն՝ Սիսակ, նուաճեց զԻորդովամ եւ մտաւ Երուսաղէմ Ն. Ք. 965:

Այսպէս, համառօտ բայց ընդհանուր ակնարկ մը ձգելով Եգիպտական պատմութեան վրայ, այցելու մը բաւական որոշ գաղափար կրնայ կազմել մուսէնի մէջ ի ցոյց դրուած բլրաւոր հնութիւններէն եթէ ոչ ամենու, գոնէ շատերու վրայ: Մտնանք այս մուսէն, որ բուն Գահիրէէ իբր երեք մղոն հեռու, Նեղոսի արեւմտեան ափանց վրայ ձիւղ կոչուած տեղն կը գտնուի: Կը բաղկանայ մէջէ մէջ շինուած մօտ հարիւր մեծ սենեակներէ, Մտնանք արեւելեան դռնէն, զտնէնք նախագաւիթին մէջ մտնից տոմս եւ սկսինք կարծ ի կարծոյ աչքէ անցունել կարեւորագոյն հնութիւններ միայն, քանի որ տարիներու գործ է ի ցոյց դրուած բոլոր հնութիւններ մի առ մի ուսումնասիրելը եւ հասկնալը:

Հին կայսրութեան պատկանեալ հնութիւններ կը գտնուին 1-13 սենեակներու մէջ: Ասոնցմէ ամենէն աւելի ուշագրաւներն էին (1) Քարէ արձան մը մարդու, որ ի ծունդ չուած, կծկուած եւ երկու ձեռքեր ծունկերուն վրայ դրած է: Գտնուած է 1888ին Մեմփիսի աւերակաց մէջ: Այս արձանի յօրինուածն կարծել տուած է դիւանոց թէ աւերակ հնադոյն յիշատակարանն է: (2) Նիւզակներ եւ ծեփիչներու նմանող վահաններ իրենց ձեռքը բռնող քառասուն փայտակերտ զինուորներ: Ասոնցմէ զատ կային ուրիշ քառասուն զինուորներ ալ, որոցմէ իւրաքանչիւրն ունէր աջ ձեռքին մէջ չորս նետ ու ձախին մէջ՝ աղեղ մը: Նետերու ծայրեր շինուած էին կայծքարէ: Զինուորներ զոռնուած են էմառ անուն իշխանի մը դերեզմանի մէջ: (3) Փայտէ երեք տապակներ (panneau), որոց վրայ փորագրուած կային զինուորներու պատկերներ եւ որք ընդեւ լուրուած են եղեր Հօսի անուն եգիպտացւոյ մը շիրման դուռներու վրայ: (4) Յոյժ պիտակ քար մը, որ զարդարուած է դադաթնահայեաց դիմերով: Ասիկա կը կարծուի թէ եղած է սեղան մը կամ բազին մը: Աւաղանի մը կը նմանի, միայն թէ մէկ կողմը բոլորովին բաց է: Հին կայսրութեան վերաբերող մեհենի մը մէջ գտնուած է: (5) Կրաքարէ յիշատակարաններ, որք կը ներկայացնեն Եգիպտական շէնքի մը երեսը, 4րդ հարստութեան պատկանեալ: (6) Ռանք-Ֆէրի կրաքարէ կրկին արձաններ: Սա էր քուրմ Մեմփիսի շատուածոյն: Արձաններէն միոյն զլուս գերծուած, իսկ միւսինը կեղծամով ծածկուած է: Երկուքն ալ զենջակ կապած են:

Զարմանալի չէ որ Եգիպտական շիրիմներ մեզ շատ անգամ տուած ըլլան, կ'ըսէ հնախօս մը, երկու ու մինչեւ անգամ երկուքէ աւելի արձաններ միեւնոյն անձնաւորութեան: Յետ մահու, մեռելոյն ուրուականը պէտք ունէր նիւթական նեցուկի մը, վասն զի անշօշափելի ուրուական կարող պիտի չլինէր նիւթական կերակուր ուտելու: Սոյն նիւթական նեցուկն էր բնականապէս մուսմիան, որ կեանք նորէն վայելելու վիճակի մէջ իբր թէ կը դրուէր, յուզարկաւորական զոհագործութեան մը արարողութեամբ: Ըստ Եգիպտական հաւատալեաց սոյն արարողութիւն կու տար մուսմիային կարողութիւն առնելու իրեն մատուցուած նուէրներ: Սակայն մուսմիան որչափ ալ աւաղապանուած ըլլար, թող ըլլար, կրնար վերջապէս եղծանիլ, Ուստի ըստ նմանութեան վախճանելոյն կը շինուէին արձաններ, որք կը դրուէին մուսմիային քով: Շնորհիւ քուրմին, այս արձաններու մէջ կը ներածուէր մեռելոյն էութիւն կամ հեղանիւթն: Այսպէս պատրաստուած արձաններ մուսմիայի չափ արժէքաւոր էին ի հնութեան: Արձաններ եւ մուսմիան էին մեռելոյն լրացեալ կրկին օրինակներ, որոնցմով կ'ապահովուէր ուրուականին գոյութիւն: (7) Փայտեղէն հաստավիղ եւ աշխոյժութիւն արտայայտող արձան մը, որ կանգուն կը կենայ գաւազանի ձեռքին: Ասիկա, ըստ դիւանոց, ամենահին արհեստագործութեան թողուցած լաւաղոյն հնութիւններէն մին է, որ երբեք կը գրտնուի ունէ մուսէնի մէջ: (Եւրոպական)

Երիտասարդաց կիրակնօրեայ աղօթքի ժողովը կը սկսի ժամը 9ին (Ը. Թ.) Պայքը Հառուսի մատրան մէջ: Խորհրդածութեան նիւթն է, «Իրարու հետ խաղաղութիւն ունեցէք»: Ա. Թեո. Ե. 13:

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ուրբաթ Սէլամըզի արարողութեան ետեւ Գերմանական դեսպան Պատոն Մառչալ, եւ ապա Ռուսական դեսպան Մ. Զինովիեւ, որ անցեալ շաբթու վերադարձաւ Լիվաութայէ, պատիւ ունեցան ոչ-պաշտօնապէս ներկայանալու Ն. Կ. Վեհափառութեան:

Կայս. հրաման մը կը պատուիրէ որ զինուորական այն սպաներ որ օտար երկիրներէ վերադարձած են իրենց ուսումը կատարելագործելով այլեւայլ զօրաբանական զրկուին, որպէս զի վերին հսկողութիւն ի գործ դնեն սպաներու եւ զինուորներու կրթութեան վրայ:

Հոռոմայ Օսմ. դեսպան Րէշիտ պէյ եւ Արտաքին գործերու նախարարութեան պաշտօնեաներէն Նուրի պէյ եւ Հազըր պէյ Հոռոմի մէջ ի մօտոյ գումարելի համազգային ժողովին Օսմ. պատուիրակ կարգուեցան:

Կայս. հրաման մը կը պատուիրէ ընդունիլ այն աղերսագրերը որով ծիպրանլը ցեղէն ծինաի եւ Նասո օլլու Սայիտ ու Նայիլ Նեւրում խնդրած են իրենց զանազան ոճրագործութիւններուն համար: Այս ներումը կը վերաբերի անոնց դէմ բացուած հանրային դատերուն, եւ առանձին բողոքարկուները աղատ կը թողու իրենց անհատական դատերն յառաջ տանիլ անոնց դէմ:

Սթոքոլմի Օսմ. դեսպան Շէրիֆ փաշայի առաջին կարգի Օսմանիյէ պատուանշան շնորհուեցաւ:

Արտաքին գործերու նախարարութիւնը որոշեց թէ Օսմ. պետութեան սահմաններուն մէջ բնակող Սերպ հպատակներ պարտաւոր են Օսմ. հպատակներու յատուկ տուրքերը վճարել, զերծ մնալով միայն զինուորական տուրքէն: Ուստի եւ Ելեւմտական եւ Հանքոզուտ գործերու նախարարութիւններուն հրահանգ տրուեցաւ ընթացիկ եւ յետեւ լէֆէյթնէնտ տուրքերը գանձել Թուրքիայնակ Սերպ հպատակներէ, խտրելով հիւպատոսական թարգմաններու եւ նաեւ առեւտրական միջնորդներու:

Եպարքոսական գրով մը կը պատուիրուի որ, երբ դրամական տուգանքի հատուցման դատապարտուած մարդ մը մեռնի, անոր ժառանգորդներէն չպահանջուի վճարել այդ գումարը:

Լուսանկարիչ Ապուլլահ եղբարք արտօնուած են լուսանկարել արտաքին ու ներքին կողմերը Մէրասիմ Տայիթսիի, ուր բնակեցաւ Գերմանիոյ Կայսրը:

Զինուորականներու հանգստեան թոշակի դիւանին պաշտօնեաներէն ումանք նոյն դիւանին մէջ քանի մը շաբաթ առաջ երեւան հանուած դրամական զեղծումներու պատճառաւ հարցաքննութեան ենթարկուեցան, եւ բարձրաստիճան պաշտօնեաներէն մին պաշտօնանկ եղաւ ու ձերբակալուեցաւ:

Պետական խորհրդոյ նախագահ Սայիտ փաշա Գերմանիոյ Կայսրէն ոսկի ծխատուփ մը ընդունեցաւ աղամանդներով եւ Կայսեր պատկերով զարդարուած: Արտաքին գործերու նախարարութեան պաշտօնեաներէն Նուրի պէյ իր դստեր համար ընդունեցաւ Կայսրէն աղամանդազարդ մետալիոն մը: Նուրի պէյի դուստրը «բարեաւ եկիր» անունով քայլերդ մը յօրինած եւ նուիրած էր Կայսեր եւ Կայսրուհին: Կայսրը նուէրներ տուաւ նաեւ սեղանի սպասաւորներուն, որ իրեն համար մայրաքաղաքէն Սիւրիա զրկուեցան յատ-

կապէս: Վեհ. Սուլթանի երրորդ մառանապետը ոսկի ժամացոյց մը եւ անոր մարդոց չորսը փողկապի դնդաւող առին:

Հինգշաբթի Իզմիր շոգենաւը Գերմանիոյ Կայսեր ընկերացող հիւրամեծարներով Պէյրութէ մայրաքաղաքս ժամանեց սաստիկ ալէկոծութեան մը հանգիստէ ետեւ:

Էտիրնէի մէջ երկաթուղոյ կայարանէն մինչեւ քաղաքը երկարող ճամբուն մակարդակը բարձրացուած եւ քարէ թումը մը շինուած է Մարիցայի ափանց վրայ: Կըյուսացուի թէ այս կերպով գետին ջուրերէն ողողուելէ զերծ պիտի մնայ Գարաաղաճի կողմը, ուր կը գտնուի երկաթուղոյ կայարանը:

Ելեւմտական նախարարութիւնը զեկուցած է թէ կեղծ մեծիտլիէներ կը շրջաբերին Եանեայի գաւառին մէջ:

Կ. պոլսոյ Առեւտրական սենեակը Ղալաթիոյ մէջ արժէթղթի սակարան մը շինելու առաջարկին, զոր ըրած էր Մ. Ֆարա, հակառակ որոշում տուաւ: Այդ որոշումն հիմնեց ձեռնհաս նախարարութեան սա թելադրութեան վրայ թէ այդպիսի սակարանի պէտք չկայ եւ թէ ապագային մէջ, եթէ առեւտրական սակարան մը հարկ ըլլայ, Առեւտրական սենեակը կարող է անոր շինութեան համար կարգադրութիւններ ընել:

Շանթ-է-Վալէօնի Ընկերութիւնը ժամանակէ մը ի վեր ոգեւորութենէ զուրկ վիճակի մէջ կը գտնուի: Անցեալ տարի որոշեց իր գործերը փակել իր մենաշնորհի պայմանաժամուն լրման առեւ: Յետոյ որոշեց չփակել, այլ նոր մենաշնորհ մը խնդրել նոր կազմակերպութեան մը ներքեւ: Խնդիրը դեռ լուծուած չէ, եւ կ'ըսուի թէ ընկերութիւնը դժուարութիւններու բախած է Պետական խորհրդոյ սա որոշմամբ թէ պարտի իր նախկին պահանջատէրերուն պահանջները վճարել եւ ապա նոր մենաշնորհ խնդրել:

Հաֆէֆ կ'ըսէ թէ Գերմանիոյ Կայսրը, Հոռոս Կոզլէն անցնելու պահուն, անտի Եգիպտոսի խտով Ապպաս փաշայի հեռագրով ցաւ յայտնեց որ չկրցաւ սոյն ուղեւորութեան առթիւ Եգիպտոս այցելել:

Հրապարակի վրայ երեւցած են Մահմուտիյէ եւ Մէմուհիյէ կոչուած հին ոսկեղրամներու կեղծեր, որ Եգիպտոսի մէջ պատրաստուած են: Ելեւմտական նախարարութիւնը որոշած է որ Կայս. փողերանոցի զրոյմը չկրող այդպիսի ամէն դրամներ երկու կտորի վերածուին երբ կառավարական պաշտօնատուներ մը բերուին եւ ապա տիրոջը վերադարձուին:

Լաւրիսայի կողմերէն կարգ մը Մահմետական գաղթականներ Մըխալեճի կողմերը զրկուեցան, որպէս զի տեղային կառավարութեան սեփական գետիններու վրայ հաստատուին:

Ծխախոտի Ռէփին պաշտօնապէս զեկոյց թէ անհիմն է սա զրոյցը թէ Եգիպտոս տարուած ծխախոտի բեֆէյէ տուրքը ջրնջուած է:

Մայրաքաղաքի Օսմ. Պանքայի պաշտօնեաներէն Մ. Փալլաքի քանի մը օր առաջ Իզմիր գնաց ամուսնանալու համար: Բայց հոն ժամանելէն քիչ ետքը մեռաւ: Թաղումը կատարուեցաւ Օսմ. Պանքայի ծախքով:

Պալքէսիի հրդեհին տուած լուրերը չափազանցուած էին: Ըստ պաշտօնական տեղեկագրին, այրած են 161 տուն եւ 10 խանութ: Նաեւ 10 տուն վար առնուած են կրակին առջեւ առնելու համար: Տեղային

կառավարութիւնն օգնած է անպատասխար մնացած մարդոց:

Ատանայի մէջ 14 խանութ այրեցան: Ուրբաթ Պարթընի մէջ մեծ հրդեհ մը ծագեցաւ արեւամուտէն քիչ առաջ եւ վեց ժամուան մէջ այրեց 3 մզկիթ, 1 դպրոց, 4 վաճառանոց, 6 խան, 30 սրճարան, 1 ճաշարան, 1 գինետուն եւ 330 խանութ: Խանութներու ապրանքին մէկ մասն աղատուեցաւ, բայց կորուստը շատ մեծ է: Գասթէմուէնիէ հրահանգ զրկուեցաւ հրդեհէն արկածուածներուն օգնելու եւ պատասխարան ընծայելու: Պարսայի մէջ ալ 140 յարգանոց այրեցան:

Ա., Բ., Գ., եւ Դ. զօրաբանական զորքերուն կազմակերպութիւնն աւարտելու համար կարգադրութիւններ եղան: Հրահանգ զրկուեցաւ ժողովը եւ զինուորական կեդրոնատեղիները բերել բոլոր փախտական եւ բացակայ զինուորները, եւ հրամանատարներու պատուիրակեցաւ նայիլ որ պահեստի զօրաց կայաններու մէջ մթերուած զէնքերը եւ պատրաստութիւնները բաւական քանակութեամբ ըլլան:

Գերմանիոյ Կայսրը Կարմիր Արծուի մեծ խաչը շնորհեց Սիւրիոյ կուսակալ Նազըմ փաշայի:

Տէտէաղաճ-Սէլանիկի երկաթուղին, որ երկու շաբաթ առաջ փնտուեցաւ հեղեղներէ, վերաշինուեցաւ եւ կառախումբերը չորեքշաբթի սկսան բանիլ թէեւ առանց ուղեւոր փոխադրելու:

Հայտարարապէս երկաթուղոյ կայարանին մօտ կառավարական գետնի մը վրայ պատասխարան մը պիտի կառուցուի այն գաղթականներուն համար, որոնք գաւառները պիտի զրկուին եւ որոնք երբեմն կը պարտաւորուին կառախումբերուն սպասել քանի մը ժամ:

Կ. պոլսոյ արհեստագործական վարժարանն ամբողջովին պիտի վերակազմուի նոր աշակերտներով եւ ձեռնհաս ուսուցիչներով, որպէս զի կարող ըլլայ շրջանաւարտ հանել ընդունակ երիտասարդներ, որոնք օգտակար արհեստներ բանին:

Հայոց Ամեն. Պատրիարքը պատրիարքական աթոռ ելլելուն երրորդ տարեդարձին առթիւ բազմաթիւ Հայ եկեղեցականներու եւ աշխարհականներու շնորհաւորութիւններն ընդունեցաւ:

Ծխախոտի Ռէփին վերջերս իր 8,000 ոսկւոյ արժողութեամբ ծխախոտ վաճառեց Ռումանիոյ կառավարութեան:

Մին այն ձեռնարկներէն, որոնց համար մենաշնորհ խնդրուած է եւ որոնք ընդունելի չեն դատուած, վիճականութիւն հաստատուելու ձեռնարկն է: Աղերսարկուն խոստացաւ տարեկան հասոյթէն գումար մը տալ Կարմիր Մահիկի ընկերութեան: Բայց աղերսագիրը չընդունուեցաւ եւ հրամայուեցաւ արգելել այսուհետեւ այդպիսի վիճականութիւններու կազմակերպութիւնը:

Մայրաքաղաքի թաղապետական այլեւայլ շրջանակներուն հրահանգ տրուեցաւ գործադրել տալ այն օրէնքը, որ կը տրամադրէ ամէն ուրբաթ հանգիստ ընել տալ բեռնաբարձ կենդանիներուն:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գերման Կայսրը • Հոնցլըն, ուր կը գտնուին Կայսրը եւ Կայսրուհին, անցեալ երեքշաբթի մտաւ Վալթթայի նաւահանգիստն ի Մալթա, եւ անտի պաշտօնական զեկոյց մը զըրկուեցաւ թէ որովհետեւ հարաւային Միջերկրականի բարեխաբնութեան աստիճանն

իջած է եւ հետեւապէս պակսած՝ Կայս-
րուհւոյն առողջութեան վնասուելու վտանգը,
որ կը վախճուէր թէ կրնար յառաջ գալ
անոր հարաւային կլիմայէ մը դէպ հիւսի-
սային կլիմայ մը փոխադրուելէն, Կայսրը՝
որչափ հնար է շուտով Գերմանիա վերա-
դառնալու բաղձանքով որոշած է փոխել իր
ճամբան։ Ն. Վեհափառութիւնները հինգ-
շաբթի առաւօտ մեկնեցան Մայթայէ եւ կէս-
օրէն ետքը քանի մը ժամ մնացին Սիրս-
կուսա (Սիկիլիա)։ Ուրբաթ ժամանեցին
Մեսինա, ուր խանդավառ ցոյց մը եղաւ
ի պատիւ անոնց եւ ուր մնացին մինչեւ եր-
կուշաբթի։ Ապա նաւեցին դէպի Փոլա,
Աւստրիական նաւատորմի կայանը, ուրկէ
Պերլին պիտի երթան կառախմբով։

Յիշատակ. Անգլի. Անցեալ շաբթու Անգ-
լիոյ Գաղթային նախարար Մր. Չէյմպըրլէն
քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ Մանչէսթըրի
մէջ։ Նւ այդ ճառն այնչափ մեկնութիւն-
ներու նիւթ տուաւ որչափ Լորտ Սալզպըրի
ատենախօսութիւնները, որոնց վրայ գրե-
ցինք անցեալ շաբթու։ Գաղթային նախա-
րարն ըսաւ թէ Մեծ Բրիտանիոյ նաւային
եւ զինուորական պատրաստութիւնները
ընական եւ նախազգուշական էին եւ հարկ
եղան անոր համար որ ծանր վէճ մը ծա-
պեցաւ Անգլիոյ եւ ուրիշ մեծ պետութեան
մը մէջտեղ, եւ թէ յիմարութիւն պիտի ըլլար
այդ պատրաստութիւնները թեթեւցնել ամէն
վտանգ չանցած։ Նեղոսի բովանդակ հովտին
Եղիպտոսի իշխանութեան ենթարկումը,
ըսաւ, մահու եւ կենաց խնդիր է, վաճառ
եթէ թշնամի պետութիւն մը տիրէ Նեղոսի
ակերտուն, կարող կ'ըլլայ կործանում բերել
այն երկրին։ Անգլիա պատրաստ է Ֆրանս-
սայի ամէն հաւաստիք տալու թէ առեւտրա-
կան ճամբայ մը պիտի ունենայ դէպի Նե-
ղոս, բայց Եղիպտոս ունենալու է քաղա-
քական վերին իշխանութիւնը։ Անգլիա, զայս
պահանջելով, փափաք չունի զՖրանսաստոր-
նայնելու։ Ապա ըսաւ թէ շատ տարիէ ի վեր
Ֆրանսայի քաղաքական անձնաւորութիւն-
ներու բան գործն եղած է Անգլ. քաղաքա-
կանութեան նեղութիւն պատճառել Մատա-
կաքարի, Սիւամի, Չինու, Հարաւային Աֆ-
րիկէի մէջ եւ երկրագնդին ամէն կողմը։ Անգ-
լիոյ պետական մարդիկ, խաղաղութիւնը
պահպանելու իղձով, այնչափ բան կրած են
Ֆրանսայէ որչափ ուրիշ ուեւէ մեծ ազդ պի-
տի չհանդուրժէր կրել, այնպէս որ մինչեւ
անգամ ըսուեցաւ թէ անոնք պատրաստ են
ճնշման առջեւ ուեւէ զոհողութիւն ընել։
Բայց սխալ է այդ։ Երկրորդ ատենախօսու-
թեամբ մը Մր. Չէյմպըրլէն ընդհանուր տե-
սութիւն մը ըրաւ Անգլիոյ դիրքին վրայ
Աֆրիկէի եւ Արեւելեան Ասիոյ մէջ, եւ ըսաւ
թէ Անգլիոյ քաղաքականութիւնն ամէն տեղ
«բաց դրան» քաղաքականութիւնն է, այսինքն
այլեւայլ ազգերու վաճառականութեան թոյլ
տալ որ Չին, Աֆրիկէ, եւն. մասնէն ու պայման-
ներով։ Չինու մէջ այս քաղաքականութիւնը
չեղանու համար, ըսաւ Մր. Չէյմպըրլէն,
ինք կը կարծէ որ Անգլիա կարող է վստահիլ
Ճափոնի, Գերմանիոյ եւ Միացեալ Նահանգ-
ներու համակրութեան եւ գործակցութեան։
Այս ճառերուն վրայ Ֆրանսական մամուլին
մէջ երեւցած դիտողութիւններն աննպաստ
են։ Խաղաղութեան սպառնալիք մը կը նկատ-
ուին անոնք։ Գերմանական մամուլն աւելի
նպաստաւոր բայց զգուշաւոր լեզուով կը
խօսի։

Յիշատակ. Վեհաքեկ ատենանք որոշեց Տրէյ-
ֆիւսի իմացնել թէ իր դատին վերաքննու-

թեան համար մատուցուած աղերսագիրն
ընդունուած է սկզբամբ, նստել զՏրէյֆիւս
հրաւիրել որ պատրաստէ իր պաշտպանողա-
կանը։ Կառավարութիւնն ալ հրահանգ տուաւ
որ Վեհաքեկ ատենանք որոշուէր իսկոյն Տրէյ-
ֆիւսի հաղորդուի։ Այս տնօրինութիւնը հա-
կատրէյֆիւսեան թերթերուն առիթ ընծայեց
Վեհաքեկ ատենանքն դէմ կ'ընէ ոճով գրելու,
բայց կառավարութիւնը եւ ողջամիտ հան-
րային կարծիքը պիտի պաշտպանեն դա-
տական մարմնոյն անկախութիւնը։ Հար-
ցումներու ցանկ մը պատրաստուած է Տրէյ-
ֆիւսի զրկելու համար, որպէս զի պատաս-
խանէ անոնց։ Բայց կը կարծուի որ հարկ պի-
տի ըլլայ Ֆրանսա բերել զՏրէյֆիւս, վաճառ
դժուար եւ տարապայման կերպով մեծածախ
պիտի ըլլայ հեռագրով վարել հարցաքննու-
թիւնը։ Խորհրդարանի երկու ժողովներուն
ալ ծրագիր մը ներկայուած է, որով կ'ուզուի
զինուորական ատենանքու առջեւ դատուած-
ներուն ալ նոյն իրաւունքը տալ զոր կը վայե-
լին քաղաքային դատարաններու առջեւ դատ-
ուածները։ Այսինքն ամբաստանեալներն ի-
րաւունք ունենան փաստաբանի օգնութիւն
պահանջելու եւ դատաւորին ուեւէ հարցման
չպատասխանելու առանց իրենց փաստաբա-
նին ներկայութեան։

Սոսի. Միացեալ Նահանգներ. Նկատելով
որ Փիլիպպիններու նկատմամբ Ամերիկեան
պահանջումներուն կ'ընդդիմանայ Սպանիա,
Ամերիկա նաւային պատրաստութիւններու
ձեռնարկեց ընթացին։ Սակայն չկարծուի որ
հաշտութեան բանակցութիւնները խղճին։
Սպանիական պատուիրակները պահանջեցին
որ նախաշաւիղ պայմանագրին վիճելի հատ-
ուածին իմաստը ճշտուի իրաւաբարութեան
ձեռամբ, բայց Ամերիկացիներ չեն հաւանիր
ատոր։ Կը կարծուի որ Սպանիա տեղի պիտի
տայ բողոքելով, եւ Միացեալ Նահանգները
20-25 միլիոն տոլարի գումար մը, այսինքն
իր 5 միլիոն ռսկի, պիտի վճարեն Սպանիոյ։
Սպանիոյ մէջ ընդհանուր զգացում մը կայ թէ
աւելի լաւ է ձեռք հանել գաղթականու-
թիւնները, եւ թէ անօգուտ է բանակցու-
թիւններն երկարել, քանի որ Ամերիկա ան-
դրդուելի կը մնայ եւ Սպանիոյ կարելի չէ
պատերազմը նորոգել։ Ամերիկացիներու դէմ
ատելութիւնն աւելի դառն է քան զոր եղած
է երբեք։ Եւրոպական կառավարութիւններ
ալ կը մեղադրուին որ Սպանիոյ յոյսեր տուին
եւ յետոյ նիւթական ուեւէ օգնութիւն չընձե-
ռեցին անոր։ Կը կարծուի որ Սպանիա Ամե-
րիկայի հետ իր վէճը լինցնելէ ետեւ շուտով
պիտի ջնջէ Բարլոսեան մօտալուտ շարժումը։
Ամերիկեան նաւային պատրաստութիւննե-
րուն մասամբ պատճառ եղաւ թերեւս Ակուի-
նալտոի եւ Փիլիպպինացի դիրքը։ Ասոնք հրա-
տարակեցին Նախագահ Մաքքինլի եւ Ամե-
րիկեան ժողովրդին ուղղեալ հրապարակային
յայտարարութիւն մը թէ իրենք կողմնակցու-
մէջ Ամերիկեան զինուորական ու նաւային
իշխանութիւններուն բոլոր ուղածներն ըրած
են, բայց կը դանդաղան որ պարտուպատ-
շած յարգանքը եւ ընդունելութիւնը չեն
դաւած նոյն իշխանութիւններէն։ Կը խնդրեն
որ կողմներն Սպանիոյ չվերադարձուին եւ
կը մաղթեն որ հաշտ ըլլան Ամերիկացուց
հետ եւ կատարեալապէս անոնց վստահ։ Քու-
պայի Սպանիական զօրքերը դժկամակու-
թիւն ցուցին Սպանիա վերադառնալու ա-
ռանց իրենց ամաւականներն ընդունելու։
Յունի. Ամերիկեան կառավարութեան կող-
մէ որոշուած ժամանակն է, երբ Կղզւոյն վերին
հսկողութիւնը պիտի ստանձնեն։ Զօր. Պլան-

քօ կը հեռագրէ ի Մոտրիտ թէ այդ թուա-
կանէն առաջ Սպանիական բոլոր զօրքերը
փոխադրել անկարելի կրնայ ըլլալ, սակայն
կրնայ այդ գործն աւարտիլ Յունի. Կառավար-
չիւն։

Այլ. Գերմանիոյ կէս պաշտօնական
թերթեր կը գրեն թէ այսուհետեւ Գերմանիոյ
տարեկան նոր զինուորագրեալներու թիւը
այժմեանէն 15,000 աւելի պիտի ըլլայ։
Դիտել կը տրուի թէ Զարին գէնընկէցու-
թեան առաջարկէն ի վեր Անգլիա եւ Ֆրանս-
սա շարժման մէջ գրին իրենց նաւատորմ-
ը, իտալիա ծանոյց թէ պիտի աւելցնէ
իր նաւատորմը, Միացեալ Նահանգներ
ընդունան նաւատու մը մը պատերազմի
պատրաստ վիճակի մէջ գրին, եւ Գեր-
մանիա բանակն ընդարձակելու օրինագիծ
մը պատրաստեց։ — Զօրքային Ում-
պէթթօ թագաւորը բացաւ իտալիոյ խորհրդա-
բանը։ Ն. Վեհափառութեան դահաճառն յոյս
կու տայ թէ ներում պիտի չնորհուի անոնց
որ վերջին խռովութիւններուն մասնակցե-
ցան եւ կը յայտարարէ թէ օտար բոլոր պե-
տութիւններու հետ իտալիոյ յարաբերու-
թիւնները շատ լաւ են։ — Աւստրիոյ Ֆրանց
Եոզէֆ կայսրը դահ եղաւ 1848 Դեկտ. 2ին։
Պատրաստութիւններ կը տեսնուին վայելչ-
ութն տօնելու համար անոր դահակալութեան
յիմնամեակը, որ կու գայ գալ շաբթու, ուր-
բաթ օր։ Յառաջիկայ կիրակի Աւստրիոյ բո-
լոր կաթոլիկ եպիսկոպոսներէն ստորագրուած
գիր մը պիտի կարգացուի Աւստրիոյ բոլոր
կաթոլիկ եկեղեցիներուն մէջ։ — Մայրա-
քաղաքիս Անգլիական նախորդ դեսպան Սըր
Փիլիպ Գըրի անցեալ հինգշաբթի Ումպէթթօ
թագաւորէն պաշտօնապէս ընդունուեցաւ
իրեւ շուրջ Անգլիական դեսպան։ — Ան-
ցեալ շաբթու ծով իջուցուեցաւ Ֆրեդէրիկ, Կա-
ռավարին այն երեք մարտանաւերուն որ
պիտի աւելցուին Անգլ. նաւատորմին վրայ
եւ զօրեղագոյն են քան ուեւէ մարտանաւ զոր
երբեք տեսած է այսարհ։ — Վիէնայի
առեւտրական թերթ մը կ'ըսէ թէ Զօր. Քի-
չընըր ու թ օրէն Ֆաշտայէ Լանտն գնաց,
եւ երբ երկաթուղին Խարթում հասնի եւ
չողկնաւեր կանոնաւորապէս բանին այդ
քաղաքին ու Նեղոսի խոշոր ճիւղերուն մի-
ջեւ, որ անշուշտ պիտի կատարուի երկու
երեք տարիէն, այն ատեն դէպի հասարակած
ուղեւորութիւնը Լոնտոնէ պիտի տեւէ տասն
օր, Վիէնայէ ու թ օր, եւ արդի սերունդը
պիտի տեսնէ կառախում մը որ կը բանի Աֆ-
րիկէի մէկ ծայրէն միւսը, Աղեքսանդրիայէ
մինչեւ Բարիյուսոյ Գլուխը, եւ պիտի բացուի
առեւտրելի նոր աշխարհ մը։

ՎԵՐՁԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հաշտութեան յանձնաժողովին վերջին նըս-
տին մէջ Ամերիկեան պատուիրակութեան
պետ Մր. Տէյ Սպանիական պատուիրակնե-
րուն վերջնազօր մը տուաւ, որով կը պա-
հանջէ Փիլիպպինայի Կղզիներին թողումը։
Սպանիական պատասխանը պիտի տրուէր
երէկ, բայց զեւ չիմացանք անոր ընտելութիւնը։
Կ'ըսուի թէ Գերմանիա եւ Աւստրիա-Հուն-
գարիա կը ջանան համաձայնութիւն մը գո-
յացնել։

Գերմանիոյ Կայսրը եւ Կայսրուհին ժա-
մանեցին Փոլա։

ԳՐԱՄԱԿԱՆ			
Գոնոյիտէ			24 17
Բուժելի երկաթ ուղի			408 62
ԳՐԱՄԱԿԱՆ, ՍՈՒՐ. ՍՈՒՐ. 100 Կ			
Մէքիտիյէ	408 2	Նաբոլէոն	87 15
Մէթալիք	97 2	Գրիմից	54 9
Մանր արծաթ	403 25	Անգլ. սոկի	440 5
Ռուսիոյ բոլ	90 20	Մանէթ թղթ.	8 58

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԴՈՂԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՐՈՒ ՊՅՈՒՅԵԱՆ
Ֆինանսները Երկրորդ, Ամերիկացի Խաճ